

ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC ZA ROK 2021 A PROJEKTY NA PODPORU ČÍTANIA

Rozália Cenigová

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“) v zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov vykonáva každoročne štátne štatistické zisťovanie v oblasti školských knižníc. Štatistické zisťovanie sa riadi Programom štátnych štatistických zisťovaní, ktorý zostavuje Štatistický úrad Slovenskej republiky v súčinnosti s ministerstvom školstva. Štátne štatistické zisťovanie za oblasť školských knižníc je realizované prostredníctvom ročného štatistického *Výkazu o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01* (ďalej len „štatistický výkaz“). Spravodajskou jednotkou štatistického zisťovania je **základná škola, gymnázium, stredná odborná škola, konzervatórium alebo škola pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**, ktorej organizačným útvarom je školská knižnica. Škola vyplňa štatistické údaje prostredníctvom elektronického štatistického zisťovania ministerstva školstva. Koordináciou a zabezpečením všetkých úloh a povinností súvisiacich s výkonom štatistického zisťovania je poverené Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (ďalej len „CVTI SR“). Zber štatistických údajov a ich schválenie vykonávajú regionálne úrady školskej správy v sídle kraja (ďalej len „RÚŠŠ“).¹

Hneď na úvod je potrebné poukázať na dôležitú skutočnosť, že koncom marca 2021 ministerstvo školstva uviedlo do praxe **schválený návrh na zrušenie konkrétnych štatistických ukazovateľov v štatistickom výkaze o školskej knižnici**, ktorý sa týkal zberu štatistických údajov za kalendárny rok 2021. Uvedený návrh vypracovalo 18. novembra 2020 metodické centrum pre školské knižnice, ktoré bolo súčasťou úseku metodiky a rozvoja knižničného systému Slovenskej pedagogickej knižnice (ďalej len „metodické centrum pre školské knižnice“)², pre potreby ministerstva školstva v súlade s STN 2789 (01 0150) Informácie a dokumentácia. Medzinárodná knižničná štatistika (2009). Návrh sa týkal zrušenia konkrétnych štatistických ukazovateľov (napr. vykazovania počtu evidovaných knižničných jednotiek zvlášť z odbornej literatúry a zvlášť z krásnej literatúry, vykazovania počtu používateľov podľa kategórií pedagogickí a odborní zamestnanci a žiaci, vykazovania počtu návštev fyzických osôb v školskej knižnici, vykazovania počtu výpožičiek podľa členenia literatúry – zvlášť odbornej literatúry a zvlášť krásnej literatúry, počtu výpožičiek periodík, počtu výpožičiek audiovizuálnych a elektronických dokumentov, počtu výpožičiek špeciálnych dokumentov, vykazovania finančných nákladov na činnosť školskej knižnice a mzdových nákladov) s cieľom zjednodušiť priebežnú evidenciu štatistických údajov

¹ Regionálne úrady školskej správy boli zriadené ako orgány miestnej štátnej správy v sídle každého kraja k 1. januáru 2022 a ako samostatné subjekty od tohto termínu začali vykazovať doterajšiu agendu odborov školstva okresných úradov v sídle kraja.

² Slovenská pedagogická knižnica bola dňom 1. novembra 2021 organizačne začlenená do odboru Slovenskej pedagogickej knižnice ako organizačného útvaru Metodicko-pedagogického centra. Od 1. júla 2022 sa stala organizačnou zložkou Národného inštitútu vzdelávania a mládeže. Úsek metodiky a rozvoja knižničného systému Slovenskej pedagogickej knižnice sa organizačne začlenil do oddelenia metodiky školských a akademických knižníc, edičných a digitálnych služieb. Dňom 1. septembra 2022 zanikol odbor Slovenskej pedagogickej knižnice. Bolo vytvorené oddelenie Slovenskej pedagogickej knižnice, ktoré sa začlenilo do odboru podpory neformálneho vzdelávania.

v školských knižniciach a zvýšiť relevantnosť zisťovaných štatistických údajov za sledované štatistické obdobie.³

Východiskovými materiálmi pre vypracovanie uvedenej analýzy boli štatistické údaje, ktoré vykázali školské knižnice v štatistickom výkaze za rok 2021. Školské knižnice pri vyplňovaní štatistických výkazov prevzali súhrnné údaje zo základnej odbornej evidencie (z prírastkového zoznamu a zo zoznamu úbytkov), z pomocnej odbornej evidencie (z evidencie absenčných výpožičiek a prezenčných výpožičiek, evidencie došlých čísiel periodík) a z ďalšej doplňujúcej evidencie, ktoré priebežne viedli počas kalendárneho roka a ktoré uzatvorili k 31. decembru 2021.

Doplňujúcimi materiálmi pri vypracúvaní analýzy boli napríklad platné právne predpisy, metodické odporúčania, interné správy a poznatky metodického centra pre školské knižnice. Súčasťou analýzy sú takisto zapracované poznatky, ktoré boli získané metodickým centrom pre školské knižnice zo **692 poskytnutých odborných konzultácií počas** zberu štatistických údajov od 10. januára 2022 do 3. marca 2022, a rovnako aj informácie z printových a elektronických médií, riadené telefonické rozhovory s vybranými zriaďovateľmi školských knižníc a školskými knihovníkmi.

Jadro analýzy tvoria aktuálne informácie o stave knižničného fondu, používateľoch, výpožičkách a službách, vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatiach, informačných technológiách, zamestnancoch školských knižníc a hospodárení školských knižníc. Obsiahlu časť analýzy tvoria inšpiratívne a obdivuhodné príklady dobrej praxe zo školských knižníc a podnetné informácie o pozoruhodných projektoch, ktoré boli zamerané na rozvoj jazykovej kultúry a čitateľskej gramotnosti žiakov v Slovenskej republike a v Českej republike a ktoré realizovalo metodické centrum pre školské knižnice. Súčasťou analýzy je aj stručný prierez vybraných činností metodického centra pre školské knižnice za kalendárny rok 2021 a návrh opatrení na skvalitnenie úrovne zabezpečenia činnosti školských knižníc.

Analýza stavu školských knižníc za rok 2021 bola sťažená z dvoch hlavných dôvodov, ktoré neumožňovali **dostupné štatistické údaje**, vykázané za roky 2020 a 2021, **navzájom rovnocenne porovnávať**, a to ani štatistické údaje školských knižníc základných škôl, školských knižníc stredných škôl, školských knižníc špeciálnych škôl a školských knižníc spojených škôl. Prvým dôvodom bol **rozdielny počet štatistických ukazovateľov** za obe štatistické obdobia.⁴ Druhým dôvodom boli **rozdielne platné podmienky pre poskytovanie knižnično-informačných služieb** školských knižníc základných škôl, školských knižníc stredných škôl, školských knižníc špeciálnych škôl a školských knižníc spojených škôl v rokoch 2020 a 2021, a to na základe **dodržiavania dôležitých bezpečnostných opatrení** vydaných vo forme uznesení vládou Slovenskej republiky a vyhláškami Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky proti rozšíreniu ochorenia COVID-19 a rozhodnutiami ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

³ Za aktívnu pomoc a profesionálny prístup pri uskutočnení zmien v uvedenom výkaze znovu vyjadrujeme veľkú vďaku zástupcom ministerstva školstva: ministrom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky Branislavovi Gröhlingovi, generálnej riaditeľke sekcie predprimárneho a základného vzdelávania Kataríne Kalašovej, riaditeľke odboru predprimárneho vzdelávania a základných škôl Anne Chlupíkovej, zamestnancovi uvedeného odboru Mikulášovi Prokopovi, generálnemu riaditeľovi sekcie informačných technológií Petrovi Kadlecovi, zamestnancovi uvedenej sekcie Jurajovi Ždiňákovi; vedúcej oddelenia štatistiky a služieb CVTI SR Jane Čabalovej; zástupcom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky a zástupcom Slovenskej národnej knižnice.

⁴ V roku 2020 štatistický výkaz obsahoval 47 štatistických ukazovateľov a v roku 2021 po jeho schválenej úprave len 21 štatistických ukazovateľov.

Napríklad počas kalendárneho roka 2020 boli školské knižnice, respektíve školy z **dôvodu pandémie vírusu COVID-19 viackrát zatvorené** na základe rozhodnutia ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (napr. od 16. marca 2020 do 31. mája 2020 boli zatvorené všetky základné školy a stredné školy, od 26. októbra 2020 do 31. decembra 2020 bolo prerušené vyučovanie v základných školách pre žiakov v piatom až deviatom ročníku, v základných školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v piatom až desiatom ročníku, v stredných školách a stredných školách pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami). Aj v školách, ktoré mohli na základe rozhodnutia ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky školské vyučovanie realizovať v prezenčnej forme (napr. od 1. júna 2020 mohli zriaďovatelia otvoriť prvých päť ročníkov základných škôl, od 22. júna do 30. júna 2020 sa mohli vrátiť do škôl šiestaci až deviataci základných škôl a žiaci stredných škôl), smeli školské knižnice **poskytovať knižnično-informačné služby v obmedzenom režime, a to z dôvodu dodržiavania dôležitých bezpečnostných opatrení** vydaných vo forme uznesení vlády Slovenskej republiky a vyhláškami Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky proti rozšíreniu ochorenia COVID-19.

Od 1. septembra 2020 sa školy riadili rozhodnutím ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, podľa ktorého riaditeľ školy mohol poskytnúť žiakom jednej triedy alebo žiakom viacerých tried voľno z dôvodu podozrenia na výskyt ochorenia COVID-19. Od začiatku školského roka 2021/2022 sa školy riadili Školským semaforom, ktorý vypracovalo ministerstvo školstva a ktorý stanovoval základné prevádzkové podmienky škôl a školských zariadení vrátane špecifik dodržiavania protiepidemických opatrení a odporúčaní v školskom prostredí. Jeho cieľom bolo udržať bezpečné prostredie v školách a školských zariadeniach po dobu trvania pandémie ochorenia COVID-19.

Na základe uvedeného môžeme skonštatovať, že v sledovanom štatistickom období boli školské knižnice buď **zatvorené počas určitej doby**, alebo smeli **poskytovať knižnično-informačné služby v obmedzenom režime**, či ich dokonca mohol počas výpožičných hodín **navštevovať zredukovaný počet používateľov** pri poskytnutí voľna v období prezenčného školského vyučovania žiakom jednej triedy alebo žiakom viacerých tried z dôvodu podozrenia na výskyt ochorenia COVID-19.

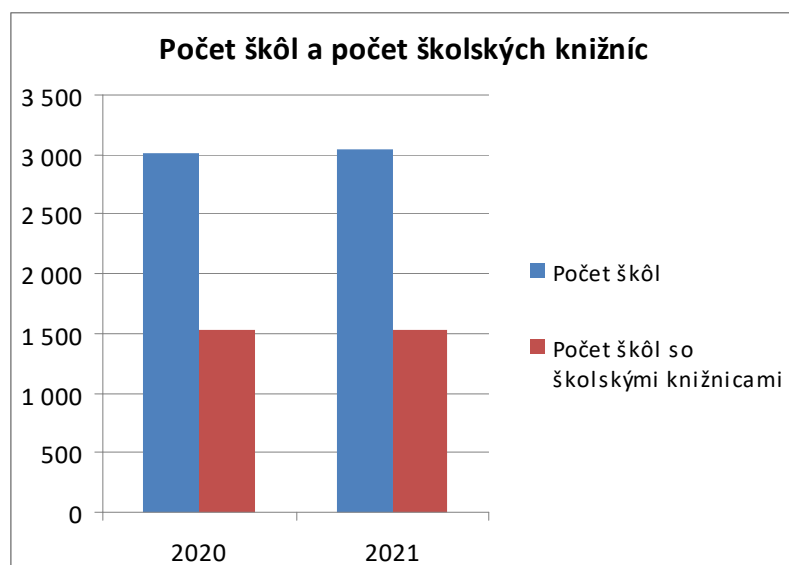
POČET ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Podľa celkového sumáru štatistického zisťovania bolo k 31. decembru 2021 evidovaných **1 531 školských knižníc**, ktoré boli **zriadené v súlade so zákonom č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 (ďalej len „zákon o knižniciach“)**. Tieto školské knižnice boli súčasťou 1 531 základných škôl, gymnázií, stredných odborných škôl, konzervatórií a škôl pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Uvedeným školám poskytovali informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovy a vzdelávania a výchovno-vzdelávacích potrieb (tabuľka 1).

Tabuľka 1 Počet škôl a školských knižníc v rokoch 2020 a 2021

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Počet škôl	3 014	3 040	+0,86
Počet škôl so školskými knižnicami	1 534	1 531	-0,20
z toho integrované s verejnou knižnicou	24	23	-4,17

Graf 1 Počet škôl a počet školských knižníc v rokoch 2020 a 2021

Po jedenásťkrát sa **uskutočnil adresný zber štatistických údajov o školských knižniciach**, a to na základe **webového registra**, ktorý bol vytvorený z identifikačných údajov o školských knižniciach, ktoré systematicky vedie metodické centrum pre školské knižnice v **Adresári školských knižníc v Slovenskej republike**. Do webového registra mali prístup len tie základné školy, gymnáziá, stredné odborné školy, konzervatóriá a školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktoré mali od roku 2000 do roku 2021 zriadené školské knižnice v súlade s platnou legislatívou a zároveň boli aj zaevidované v **Zozname knižníc Slovenskej republiky**, ktorý vedie Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo kultúry“)⁵. V súčasnosti existuje zhoda medzi evidovanými knižnicami v uvedenom zozname a v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike.

V priebehu roka 2021 bolo zrušených **8 školských knižníc**, a to v dôsledku **vyradenia 7 škôl** zo siete škôl a školských zariadení ministerstvom školstva a **zlúčenia dvoch školských knižníc do jednej školskej knižnice z dôvodu zlúčenia dvoch škôl**.

V sledovanom štatistickom období boli zriadené **4 školské knižnice**, z ktorých jedna školská knižnica obnovila činnosť po niekoľkých rokoch a 3 školské knižnice boli spolu s ďalšími školskými knižnicami finančne podporené z eurofondovej výzvy zameranej **na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách** v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP-PO2-SC222-2016-13). Riadiacim orgánom uvedeného Integrovaného

⁵ Výnimkou bola jedna školská knižnica, ktorá nemala prístup do webového registra, pretože škola, ktorej bola súčasťou, mala pozastavenú činnosť.

regionálneho operačného programu je Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo investícií“).⁶ Prioritnou osou uvedenej eurofondovej výzvy je *Pahší prístup k efektným a kvalitnejším verejným službám*. Jej špecifickým cieľom je *zlepšenie klúčových kompetencií žiakov základných škôl*. Celková alokácia na výzvu je **54 634 430 €**.⁷ Pri školskej knižnici boli stanovené celkové oprávnené výdavky v sume **52 450 €**. Na technické a technologické vybavenie školskej knižnice bol stanovený limit 6 900 €, na knižničný fond bol stanovený limit 37 500 € a na nábytok bol stanovený limit 8 050 €. Spolu bolo podporených 158 školských knižníc.

Z celkového počtu **3 040 základných škôl, stredných škôl, špeciálnych škôl a spojených škôl** evidovaných v sieti škôl a školských zariadení ministerstva školstva v školskom roku 2021/2022 nemalo zriadenú školskú knižnicu v súlade s platnou legislatívou **približne 50 % škôl**. Tieto školy využívali na informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu prevažne svoje kabinetné zbierky kníh (tabuľka 2 a graf 2). Niektoré z nich využívali aj knižnično-informačné služby pobočiek verejných knižníc, ktoré boli zriadené priamo v priestoroch daných základných škôl a ktoré poskytovali knižnično-informačné služby buď dennodenne, alebo len jeden deň v týždni.

Tabuľka 2 Počet škôl v školskom roku 2021/2022 a počet školských knižníc v roku 2021 v rámci RÚŠS v sídle kraja

Ukazovateľ	Počet škôl	Počet školských knižníc	%
RÚŠS Bratislava	302	133	44
RÚŠS Trenčín	259	183	71
RÚŠS Trnava	312	167	54
RÚŠS Nitra	399	184	46
RÚŠS Žilina	374	213	57
RÚŠS Banská Bystrica	396	175	44
RÚŠS Prešov	540	279	52
RÚŠS Košice	458	197	43
Spolu Slovenská republika	3 040	1 531	50

⁶ Do roku 2020 to bolo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky.

⁷ Oprávnenými prijímateľmi financií sú organizácie štátnej správy, obce, samosprávne kraje, mimovládne organizácie a subjekty súkromného sektora.

Graf 2 Počet škôl v školskom roku 2021/2022 a počet školských knižníc v roku 2021 v rámci RÚŠS v sídle kraja

KNIŽNIČNÝ FOND

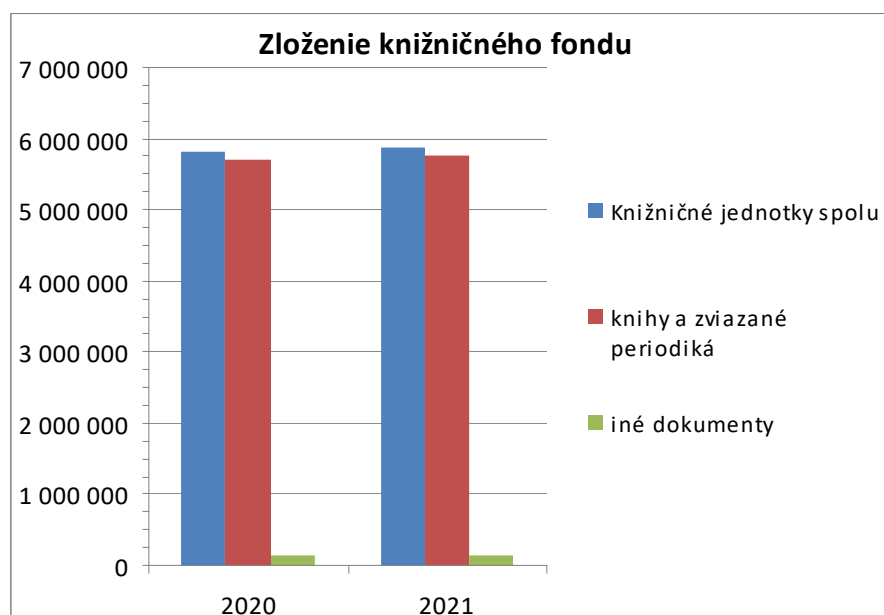
Školské knižnice k 31. decembru 2021 evidovali v prírastkových zoznamoch v listinnej alebo elektronickej forme **5 889 029 knižničných jednotiek** (tabuľka 3). Po prepočítaní uvedeného počtu knižničných jednotiek s počtom školských knižníc pripadlo na jednu školskú knižnicu približne **3 847 knižničných jednotiek**, čo je až o 50 knižničných jednotiek viac ako v roku 2020. Na druhej strane je potrebné uviesť, že z celkového počtu 1 531 školských knižníc evidovalo vo svojom knižničnom fonde **12 školských knižníc** menej ako 200 knižničných jednotiek. V roku 2020 to bolo 11 školských knižníc.

Tabuľka 3 Knižničný fond v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Knižničné jednotky spolu	5 825 273	5 889 029	+1,09
z toho knihy a zviazané periodiká	5 693 490	5 759 651	+1,16
Počet titulov dochádzajúcich periodík	1 096	1 016	-7,30
Ročný prírastok knižničných jednotiek	92 960	184 596	+98,56
Úbytky knižničných jednotiek	79 031	95 386	+20,70

Z celkového počtu 1 531 školských knižníc, ktoré evidovali knihy a zviazané periodiká, len **457 školských knižníc** (30 %) evidovalo aj audiovizuálne, elektronické a iné špeciálne dokumenty (graf 3).

Graf 3 Zloženie knižničného fondu v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Kým počet knižničných jednotiek po prepočítaní s celkovým počtom registrovaných používateľov opäť zaznamenal mierny nárast, tak počet knižničných jednotiek po prepočítaní s celkovým počtom potenciálnych používateľov zostal rovnaký ako za predchádzajúce štatistické obdobia. Napríklad na **jedného registrovaného používateľa** pripadlo približne **25 zväzkov** (predtým to bolo 23 zväzkov) a na **jedného potenciálneho používateľa** pripadlo **12 zväzkov**.

Počet **titulov dochádzajúcich periodík** po prepočítaní na jednu školskú knižnicu predstavoval **0,66 titulu**. Oproti predchádzajúcemu roku je to nepatrný pokles o 0,05 titulu.

Školské knižnice dopĺňali svoje knižničné fondy v súlade so špecializáciou svojej školy, s obsahom svojho školského vzdelávacieho programu, učebnými osnovami, regionálnou príslušnosťou, jazykovými znalosťami a informačnými potrebami svojich používateľov. Dopĺňovanie robili formou nákupu, darom alebo inak.

Dobrou správou je, že po prvýkrát od zberu štatistických údajov bol zaznamenaný vysoký nárast ročného prírastku knižničných jednotiek, ktorý vykazovalo spolu 1 069 školských knižníc (69,82 %). Kým za rok 2020 to bol nárast len o 11,67 %, tak za rok 2021 to bol nárast **až o 98,56 %**. Negatívnou správou je, že ročný prírastok knižničných jednotiek nevykazovalo **až 462 školských knižníc (20,18 %)**.

Ročný prírastok knižničných dokumentov výrazne ovplyvnili možnosti doplnenia knižničného fondu prostredníctvom akvizície, a to v rámci:

- uvedenej eurofondovej výzvy ministerstva investícií zameranej **na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách**. Na nákup knižničného fondu pre jednu školskú knižnicu bol stanovený limit 37 500 €;

- výzvy **Čitateľská, matematická a prírodovedná gramotnosť v základnej škole** (výška alokácie bola 18 miliónov €)⁸, ktorú ešte v roku 2018 vyhlásilo ministerstvo školstva ako sprostredkovateľský orgán pre prioritnú os *Vzdelávanie* operačného programu *Ludské zdroje*. Základné školy sa mohli uchádzať aj o príspevok na pomôcky (napr. nákup kníh), ktoré boli previazané s predmetom výzvy. Zakúpené knihy boli následne zaevidované do prírastkových zoznamov školských knižníc základných škôl;
- dopytovo-orientovanej výzvy (plánovaná výška alokácie bola 20 miliónov €), ktorú vyhlásilo ministerstvo školstva v novembri v roku 2018 s **cieľom zvýšiť kvalitu vzdelávania na gymnáziách v oblastiach čitateľskej, matematickej, finančnej a prírodovednej gramotnosti**. Gymnázia sa mohli uchádzať o príspevok na pomôcky (napr. nákup kníh), ktoré boli previazané s predmetom výzvy. Zakúpené knihy boli takisto zaevidované do knižničného fondu školských knižníc gymnázií;
- rozvojového projektu **Čítame radi**, ktorého **výzvu** ministerstvo školstva v spolupráci so Združením vydavateľov a kníhkupcov Slovenskej republiky najskôr vyhlásilo 8. decembra 2020.⁹ Výzva bola určená všetkým verejným, cirkevným a súkromným základným školám na nákup detských a mládežníckych kníh, respektíve aj odbornej literatúry pre zamestnancov uvedených škôl. Cieľom rozvojového projektu bolo, aby deti (žiaci) čítali rady a mali atraktívnu a veku primeranú literatúru. Ministerstvo školstva vyčlenilo na rozvojový projekt **128 200 €**, pričom jedna škola mohla **získať maximálne 800 € a minimálne 200 € na nákup krásnej literatúry a odbornej literatúry**. Školy podávali elektronické žiadosti do 14. decembra 2020. **Do uvedeného rozvojového projektu sa zapojilo 1 397 oprávnených žiadateľov, z ktorých komisia vymenovaná ministrom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vybrala 471 škôl**. Vybrané školy dostali finančné prostriedky ešte v decembri 2020, pričom nákup kníh bolo potrebné realizovať až od 2. januára 2021 do 15. marca 2021. Ďalej je potrebné uviesť, že ministerstvo školstva vzhľadom na vysoký počet kvalitne vypracovaných žiadostí navýšilo z vlastných zdrojov pôvodnú sumu 128 200 € na **348 228 €** na nákup krásnej literatúry a odbornej literatúry. Zároveň ministerstvo školstva poskytlo Zväzu vydavateľov a kníhkupcov SR, s ktorým na projekte spolupracovalo, zoznamy kníhkupectiev preferovaných školami. Zapojené školy u svojho miestneho kníhkupca, ktorého uviedli v žiadosti, mohli získať zľavu najmenej 20 % na nákup kníh. Začiatkom februára 2021 ministerstvo školstva vzhľadom k navýšeniu finančných prostriedkov na rozvojový projekt **Čítame radi** pokračovalo vo výbere z tých žiadateľov, ktorých žiadosť v rámci uvedeného rozvojového projektu nebola podporená v dôsledku obmedzených finančných prostriedkov ešte v decembri 2020. Ministerstvo školstva vyčlenilo na pokračovanie rozvojového projektu pod názvom **Čítame radi 2** sumu 400 000 €. Na základe bodového ohodnotenia členov komisie bolo rozdelených **400 000 € medzi 551 podporených žiadostí (škôl)**. Zoznamy kníhkupectiev, ktoré školy uviedli vo svojej žiadosti ako preferované, boli opäť poskytnuté Zväzu vydavateľov a kníhkupcov SR na dojednanie špeciálnych zliav pre jednotlivé kníhkupectvá. Školy však mali možnosť nakupovať v akomkoľvek kníhkupectve alebo kníhkupectvách, kde by si zabezpečili zvýhodnené podmienky. Finančné prostriedky určené na nákup kníh bolo potrebné vyčerpať do konca septembra 2021.

⁸ www.minedu.sk

⁹ <https://www.minedu.sk/podpora-citateľskej-gramotnosti-rozvojovy-projekt-citame-radi/>

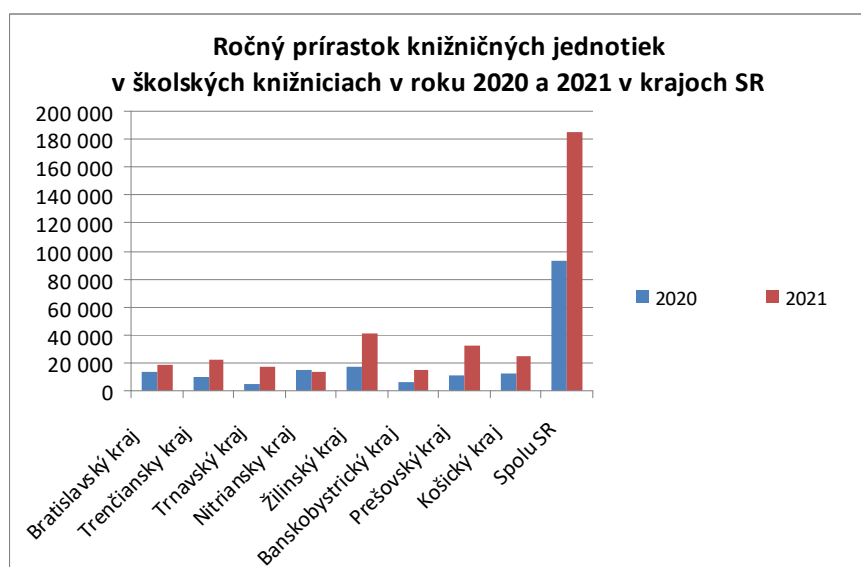
Vzhľadom na uvedené pozitívne skutočnosti sa **ročný prírastok** po prepočítaní na jedného registrovaného používateľa oproti roku 2020 **zvýšil o 0,45 titulu**, a to konkrétne z 0,34 titulu na 0,79 titulu.

Za povšimnutie stojí skutočnosť, že **najväčší nárast** v rámci ročného prírastku knižničných jednotiek za rok 2021 zaznamenali **školské knižnice z Trnavského kraja**, a to až o **236,11 %**. O niečo menší nárast ročného prírastku knižničných jednotiek dosiahli **školské knižnice z Prešovského kraja (193,37 %)**. Vysoký nárast ročného prírastku knižničných jednotiek dosiahli aj **školské knižnice z Banskobystrického kraja (142,86 %)**, **školské knižnice zo Žilinského kraja (127,73 %)**, **školské knižnice z Trenčianskeho kraja (120,02 %)** a **školské knižnice z Košického kraja (91,99 %)**. Najmenší nárast ročného prírastku knižničných jednotiek vykázali **školské knižnice z Bratislavského kraja (27,86 %)** spolu so **školskými knižnicami z Nitrianskeho kraja (7,20 %)**.

Tabuľka 4 Ročný prírastok knižničných jednotiek v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021 v krajoch Slovenskej republiky

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Bratislavský kraj	14 212	18 171	+27,86
Trenčiansky kraj	10 442	22 295	+120,02
Trnavský kraj	5 250	17 645	+236,11
Nitriansky kraj	14 685	13 627	+7,20
Žilinský kraj	17 818	40 577	+127,73
Banskobystrický kraj	6 378	15 490	+142,86
Prešovský kraj	10 852	31 836	+193,37
Košický kraj	12 998	24 955	+91,99
Spolu Slovenská republika	92 960	184 596	+98,58

Graf 4 Ročný prírastok knižničných jednotiek v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021 v krajoch Slovenskej republiky

V porovnaní s predchádzajúcim rokom **školské knižnice integrované s verejnými knižnicami** dosiahli nárast ročného prírastku knižničných jednotiek až o **297,99 %**. Na druhej strane, čo je veľmi zlá správa, až 13 % zo školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami nezískalo počas roka 2021 žiadnu knižničnú jednotku do svojho knižničného fondu.

Pováčšine školské knižnice o nových prírastkoch do knižničného fondu informovali svojich registrovaných i potenciálnych používateľov prostredníctvom napríklad:

- zverejňovaných zoznamov kníh a ostatných knižničných dokumentov na informačných paneloch umiestnených priamo v priestoroch školskej knižnice alebo školy, či na školskom intranete,
- odvysielaných krátkych školských relácií v školskom rozhlase,
- uverejňovaných stručných informácií o zakúpených knižničných dokumentoch v školskom časopise,
- pripravovaných výstaviek s takzvanými knižnými novinkami alebo tematickými výstavkami knižničných dokumentov.

Školské knižnice v súlade s § 14 ods. 5 a 6 knižničného zákona vyradili zo svojich knižničných fondov **95 386 knižničných jednotiek**, ktoré najmä nezodpovedali odbornej špecializácii danej školy, boli multiplikátom alebo duplikátom knižničného dokumentu, boli z obsahovej stránky zastarané, boli poškodené alebo stratené.

POČET POUŽÍVATEĽOV

Na základe prepočítania štatistických údajov (tabuľka 5) bolo zistené, že pandémia koronavírusu ovplyvnila aj počet **registrovaných používateľov z celkového počtu potenciálnych používateľov**. Ten sa oproti roku 2020 znížil až o deväť percentuálnych bodov, a to z predchádzajúcich 57 % na **48 %**. Z celkového počtu 1 531 školských knižníc vykázalo **32 % školských knižníc** rovnaký počet registrovaných používateľov i potenciálnych používateľov. Na základe uvedeného je potrebné hneď dodať, že vykázané údaje o počte registrovaných používateľov sa musia brať len ako orientačné údaje, nakoľko už pri kontrole štatistických výkazov metodickým centrom pre školské knižnice v čase zberu štatistických údajov (január až február 2022) bolo pri ústnom rozhovore zistené, že mnohé spravodajské jednotky nepochopili termín registrovaní používateľa. V tomto ukazovateli navyše vykazovali:

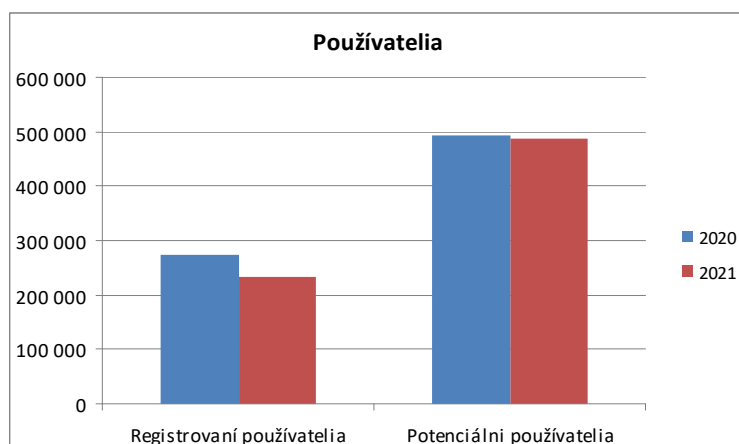
- registrovaných používateľov (žiakov, pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov, popřípade členov miestnych komunít v prípade školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami), ktorí fyzicky nenavštívili školskú knižnicu počas roka 2021, ale boli registrovaní v roku 2020 alebo v predchádzajúcich rokoch,

- všetkých žiakov, pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov, ktorí boli na danej škole k 31. decembru 2021 s komentárom, že by mohli navštevovať školskú knižnicu.¹⁰

Tabuľka 5 Používatelia v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Registrovaní používatelia	273 785	233 146	-14,84
Potenciálni používatelia	492 175	486 918	-1,07

Graf 5 Používatelia v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Napriek vyššie uvedeným skutočnostiam uvádzame v klesajúcom poradí percentuálne vyjadrenie **počtu registrovaných používateľov z celkového počtu potenciálnych používateľov** v školských knižniciach v krajoch Slovenskej republiky v rokoch 2021 a 2021:

- **59 % školské knižnice Banskobystrického kraja** (59 % v roku 2020),
- **54 % školské knižnice Košického kraja** (55 % v roku 2020),
- **52 % školské knižnice Trenčianskeho kraja** (56 % v roku 2020),
- **49 % školské knižnice Nitrianskeho kraja** (59 % v roku 2020),
- **49 % školské knižnice Žilinského kraja** (54 % v roku 2020),
- **45 % školské knižnice Prešovského kraja** (56 % v roku 2020),
- **44 % školské knižnice Banskobystrického kraja** (57 % v roku 2020),
- **35 % školské knižnice Bratislavského kraja** (50 % v roku 2020).

¹⁰ Po ukončení štatistického zberu (začiatkom apríla 2022) poslalo metodické centrum pre školské knižnice dotknutým 228 spravodajským jednotkám metodické usmernenie, ktoré sa týkalo evidencie registrovaných používateľov v súlade s platnou legislatívou.

Počas sledovaného obdobia bol v školských knižniciach integrovaných s verejnými knižnicami zaznamenaný pokles registrovaných používateľov až o 23,54 %. Dôvodom tohto úbytku boli predovšetkým platné protipandemické opatrenia.

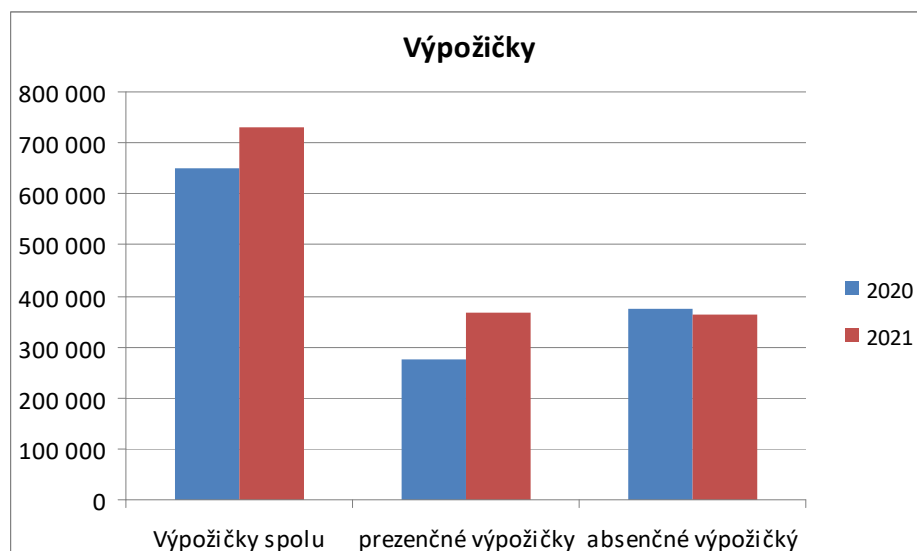
VÝPOŽIČKY

V porovnaní s predchádzajúcim štatistickým obdobím sa celkový počet výpožičiek v roku 2021 zvýšil o 12 % a dokonca počet prezenčných výpožičiek vzrástol až o 33 % (tabuľka 5). V roku 2020 sa celkový počet výpožičiek oproti roku 2019 znížil až o 51 % a počet prezenčných výpožičiek o 54 %. Rovnako ako v roku 2020, aj v roku 2021 bol zaznamenaný pokles absenčných výpožičiek (graf 6). Kým v roku to bol pokles o 3 %, tak v roku 2020 to bol pokles až o 49 % z dôvodu pandémie koronavírusu.

Tabuľka 5 Výpožičky v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Ukazovateľ		2020	2021	Nárast/Pokles (%)
Výpožičky spolu		650 627	730 130	+12,22
v tom	prezenčné	275 459	366 768	+33,15
	absenčné	375 168	363 362	-3,15
Počet študijných a čitateľských miest		17 573	20 145	+14,64
Počet prevádzkových hodín pre používateľov za týždeň		7 757	7 906	+1,92

Graf 6 Výpožičky v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Na základe prepočítaných štatistických údajov o výpožičkách a registrovaných používateľoch za roky 2020 a 2021 bolo zistené, že celkový počet výpožičiek na **jedného registrovaného používateľa sa zvýšil o 1 výpožičku**. V roku 2020 to boli približne 2 výpožičky.

Pre zaujímavosť uvádzame v klesajúcom poradí **nárast výpožičiek** za rok 2021 v školských knižniciach v krajo

- o 34 % školské knižnice Košického kraja,
- o 26 % školské knižnice Trenčianskeho kraja,
- o 19 % školské knižnice Nitrianskeho kraja,
- o 12 % školské knižnice Trnavského kraja,
- o 8 % školské knižnice Žilinského kraja,
- o 5 % školské knižnice Banskobystrického kraja,
- o 4 % školské knižnice Bratislavského kraja,
- o 2 % školské knižnice Prešovského kraja.

Pretrvávajúcim negatívom je, že nie všetky školské knižnice vykázali prezenčné výpožičky spolu s absenčnými výpožičkami. Dôkazom sú tieto zistenia za roky 2020 a 2021:

- **175 školských knižníc** buď neevidovalo v súlade s platnou legislatívou, alebo vôbec neposkytovalo **prezenčné výpožičky** (v roku 2020 to bolo 175 školských knižníc),
- **493 školských knižníc** buď neevidovalo v súlade s platnou legislatívou, alebo vôbec neposkytovalo **absenčné výpožičky** (v roku 2020 to bolo 355 školských knižníc).

Kvôli objektívnosti musíme pripomenúť **rozdielne platné podmienky súvisiace s činnosťou školských knižníc v rokoch 2020 a 2021 z dôvodu protipandemických opatrení.**

Rovnako je znovu potrebné zdôrazniť, že v niektorých školských knižniciach naďalej pretrváva nedostačujúca evidencia výpožičiek alebo aj nezáujem niektorých zriaďovateľov školských knižníc, ktorí školskú knižnicu považujú za „vecné bremeno“, pretože ich škola neuspela v projekte, z ktorého mohla získať finančné prostriedky aj na činnosť školskej knižnice.¹¹ V zrušení školskej knižnice im buď zabráni samotný zriaďovateľ školy, alebo zákonná povinnosť ponúknuť knižničný fond zrušenej školskej knižnice iným knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky.¹²

Spomínaný úbytok registrovaných používateľov v **školských knižniciach integrovaných s verejnými knižnicami** sa prejavil aj v poklese prezenčných výpožičiek a absenčných výpožičiek za rok 2021. Oproti predchádzajúcemu roku to bol **pokles celkového počtu výpožičiek o 22,14 %**.

Po prepočítaní vykázaných študijných a čitateľských miest s celkovým počtom školských knižníc pripadlo na jednu školskú knižnicu približne **13 študijných a čitateľských miest**, teda navyše o jedno študijné a čitateľské miesto ako v roku 2020.

¹¹ Vykazovanie výpožičiek je veľmi dôležité aj z toho dôvodu, že je na ne naviazané finančné odmeňovanie LITA (občianske združenie autorov), ktoré uhrádza Slovenská národná knižnica vo forme licenčnej odmeny za príslušný kalendárny rok. Napríklad v roku 2020 uhradila sumu 360 000 € s DPH za výpožičky z roku 2020.

¹² § 4 ods. 2 písm. j) zákona o knižniciach

Po prepočítaní vykázaného počtu týždenných prevádzkových hodín – výpožičných hodín s celkovým počtom školských knižníc bolo zistené, že jedna školská knižnica poskytovala knižnično-informačné služby svojim používateľom v priemere **5 hodín a 16 minút** (v roku 2020 to bolo 5 hodín a 5 minút). Do týchto prevádzkových hodín – výpožičných hodín boli započítané aj vyučovacie hodiny, ktoré sa pravidelne realizovali v priestoroch školských knižníc a ktoré boli zároveň uvedené v ozname výpožičných hodín danej školskej knižnice.

V súvislosti s **prevádzkovými hodinami – výpožičnými hodinami** je vhodné doplniť tieto údaje a dopĺňajúce informácie, a to:

- **48 školských knižníc** vykázalo viac ako **25 hodín týždenne**, čo možno pokladať za príklad dobrej knižničnej praxe v prípade, ak v skutočnosti poskytovali knižnično-informačné služby. Na základe riadeného rozhovoru metodickým centrom pre školské knižnice so školskými knihovníkmi považujeme za dôležité uviesť, že nie vždy počas prevádzkových hodín – výpožičných hodín boli aj fyzicky prítomní v školskej knižnici. Pováčšine sa venovali inej agende alebo vyučovaniu mimo priestoru školskej knižnice.
- **493 školských knižníc** malo otvorenú školskú knižnicu len **2 hodiny týždenne**,
- **290 školských knižníc** malo otvorenú školskú knižnicu **1 hodinu týždenne**.

PODUJATIA PRE POUŽÍVATEĽOV

Školské knižnice zorganizovali v priebehu uvedeného štatistického obdobia **8 814 vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí**, ktoré boli zamerané na jazykovú kultúru, podporu vzdelávania, rozvoj čitateľskej gramotnosti a zmysluplné trávenie voľného času používateľov (tabuľka 7), čo je v porovnaní s predchádzajúcim rokom približne o 1 % viac. Podujatia organizovali počas **prezenčnej formy vyučovania**, kedy mohli poskytovať knižnično-informačné služby, **medzi ktoré patrí aj organizovanie kultúrnych a výchovno-vzdelávacích podujatí**.¹³

Tabuľka 7 Podujatia pre používateľov v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre používateľov	8 728	8 814	+0,99

¹³ § 16 ods. 5 písm. h) zákona o knižniciach

Graf 7 Podujatia pre používateľov v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Cieľom moderných, inšpiratívnych a zábavných knižničných podujatí bolo:

- umožniť žiakom, aby pred školským kolektívom predviedli svoje schopnosti, vedomosti, osobné talenty,
- podporiť ich informačné zručnosti a prebudiť v nich túžbu po poznávaní, vedomostiach a sebazdokonaľovaní,
- upevniť v nich dôveru vo vlastné schopnosti, zábavnou formou ich pritiahnuť ku knihám a posilniť v nich zároveň aj zdravé sebadomie,
- prehĺbiť ich vzťah k čítaniu, ktoré žiakom pomáha rozvíjať ich inteligenciu, fantáziu, predstavivosť, zlepšuje ich jazykové a komunikačné zručnosti, rozširuje ich slovnú zásobu, uspokojuje ich emocionálne potreby, zosilňuje etické hodnoty a napomáha rozlišovať dobro od zla,
- urobiť z knižničných podujatí aj spoločenskú záležitosť, pri ktorej sa žiaci dozvedia niečo zaujímavé napríklad o knihe, o spisovateľovi, ale takisto aj sami o sebe a o druhých,
- poskytnúť informácie o školskej knižnici, jej zmysle, o knižničnom fonde a knižnično-informačných službách.

Školské knižnice organizovali napríklad žiacke besedy o obľúbených knihách, prezentácie vybraných prečítaných kníh, besedy s regionálnymi či celoslovenskými známymi spisovateľmi, semináre, prednášky, divadelné predstavenia, rozprávkové dopoludnia alebo rozprávkové popoludnia, čitateľské maratóny, literárno-hudobné programy, hodiny hlasného čítania, literárne kvízy, literárne súťaže, knižné hádanky (napr. rozprávanie o knihách formou hádaniek o autoroch, názvoch a hlavných literárnych hrdinoch), pasovanie žiakov za čitateľov, výstavy výtvarných prác, výrobu záložiek, recitačné preteky, čitateľské dielne (napr. tvorenie vlastných básní, bájok a poviedok), tvorivé dielne (napr. dramatizácia

literárnych textov s využitím divadelných rekvizít a mimických bábok, vydávanie školského časopisu spojené s písaním poviedok, básní, príbehov, noviniek z prostredia školy a kreslenie ilustrácií), oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc, exkurzie v školskej knižnici alebo vyučovacie hodiny, ktoré boli zamerané na aktívnu prácu žiakov s informáciami (napr. s encyklopédiami, výkladovými a jazykovými slovníkmi) buď v triede, alebo v priestoroch školskej knižnice.

Mnoho čitateľských akcií uskutočnili vo forme doplnkového programu v rámci realizácie celoslovenských projektov či medzinárodných projektov zameraných na podporu čitateľskej gramotnosti. Na ilustráciu môžeme uviesť napríklad **projekty metodického centra pre školské knižnice**, ako boli 10. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*, 12. ročník česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy*, 17. ročník celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*. Takisto je vhodné spomenúť známe **projekty iných subjektov**, ako boli napríklad 22. ročník Týždňa slovenských knižníc, celoslovenská kampaň *Les ukrytý v knihe*, celoslovenská súťaž *Čítajme s Osmijankom – pridaj sa aj ty!*, 67. ročník celoštátnej súťažnej prehliadky v umeleckom prednese poézie a prózy, v tvorbe detských recitačných kolektívov a divadiel poézie *Hviezdoslavov Kubín*.

Rovnako ako v roku 2020, aj v roku 2021 vychádza po prepočítaní celkového počtu vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí s celkovým počtom školských knižníc približne **6 zorganizovaných podujatí** na jednu školskú knižnicu. Pre zaujímavosť uvádzame, že v roku 2019 pri plnej prevádzke školských knižníc to bolo priemerne 15 podujatí.

Je potrebné uviesť, že knižničné fondy školských knižníc a ich informačné a komunikačné technológie využívali pri podpore rozvoja čitateľskej gramotnosti a informačnej výchovy okrem školských knihovníkov aj niektorí pedagogickí zamestnanci zvlášť počas dištančnej formy vyučovania, ktorí vo svojej práci aplikovali inovatívne spôsoby učenia so snahou motivovať žiakov k aktívnej práci s knihou doma a k dosiahnutiu kvalitnejšieho vzdelania.

Dobrou správou je, že veľa škôl aktívnu podporu čitateľskej gramotnosti a informačnej výchovy zapracovalo vo forme zrealizovaných vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí do svojej Správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy za školský rok 2020/2021.

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE ZO ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

V rámci tejto časti analýzy považujeme za vhodné spomenúť dve **elektronické metodické bázy**, ktoré umožňujú školským knihovníkom, učiteľom a vychovávateľom **prevziať praktické inšpirujúce námety** na zorganizovanie podobných alebo kreovaných jednotlivých čitateľských akcií alebo celých podujatí, a to:

- **Elektronická metodická база podujatí *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc***
Register slúži ako úložisko metodickej bázy podujatí zameraných na **podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania žiakov základných škôl a stredných škôl**, ktoré zorganizovali školské knižnice v rámci celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*. Metodické listy podujatí na princípe dobrovoľnosti poväčšine vypracúvajú školskí knihovníci alebo učitelia, ktorí

spolupracovali na príprave osláv Medzinárodného dňa školských knižníc. Buduje sa od roku 2017. K 31. decembru 2021 obsahovala 71 metodických listov.

- **Elektronická metodická báza podujatí *Príklady akcií informačnej výchovy***
Uvedený register slúži ako úložisko metodických listov pre organizáciu vzdelávacích akcií zameraných na podporu zvyšovania úrovne informačnej výchovy. Metodická báza akcií v súčasnosti obsahuje práce študentiek 1. ročníka magisterského štúdia v študijnom programe *Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie* Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

Obe elektronické metodické bázy sú zverejnené na webovom sídle odboru SPK v časti Školské knižnice. Prvá je zverejnená pod názvom **Príklady dobrej praxe zo školských knižníc** (<http://www.spgk.sk/?priklady-dobrej-praxe-zo-skolskych-kniznic>). Druhá je zverejnená pod záložkou Informačná výchova a volá sa **Príklady akcií informačnej výchovy** (<http://www.spgk.sk/?priklady-akcii-informacnej-vychovy>).

PROJEKY METODICKÉHO CENTRA PRE ŠKOLSKÉ KNIŽNICE ZAMERANÉ NA JAZYKOVÚ KULTÚRU A ROZVOJ ČITATELSKEJ GRAMOTNOSTI ŽIAKOV

Metodické centrum pre školské knižnice v októbri 2021 zorganizovalo **tri projekty** zamerané na jazykovú kultúru a rozvoj čitateľskej gramotnosti. Projektov sa zúčastnilo **1 262 slovenských a českých základných škôl a stredných škôl spolu s 141 702 žiakmi, učiteľmi, školskými knihovníkmi a ostatnými členmi školských komunít.**

Česko-slovenský projekt *Záložka do knihy spája školy*

Odbor SPK v spolupráci s Knižnicou Jiřího Mahena v Brne zorganizoval pri príležitosti októbra ako **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2021** (International School Library Month 2021) pre základné školy a osemročné gymnáziá **12. ročník česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy*** na tému ***Očarujúci svet knižných príbehov, rozprávok a básní.***

Cieľom česko-slovenského projektu bolo nadviazanie kontaktov medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh. Žiaci vyrobili záložku do knihy, na ktorej ľubovoľnou technikou stvárnilí tému česko-slovenského projektu ***Očarujúci svet knižných príbehov, rozprávok a básní*** a vymenili si ju s rovesníkom z partnerskej školy z Českej republiky, respektíve zo Slovenskej republiky. Rovnako výmenu záložiek využili školy aj k nadviazaniu vzájomnej spolupráce, priateľských kontaktov a na poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry, regionálnych zvykov či života žiakov v Českej republike, respektíve v Slovenskej republike, a zároveň aj ako prierezovú tému do Školského vzdelávacieho programu alebo ako súčasť školského projektu.

Do česko-slovenského projektu sa prihlásilo **934 škôl s celkovým počtom 107 234 žiakov**, z toho bolo **225 českých škôl s celkovým počtom 22 896 žiakov** a **709 slovenských škôl s celkovým počtom 84 338 žiakov.**

Žiaci sa pri hľadaní literárnych motívov na priateľské záložky pre svojich rovesníkov z partnerských škôl inšpirovali svojimi obľúbenými knihami, ktoré si prinášali z domu, knihami vypožičanými z ich školských knižníc, či rozmanitými inšpiratívnymi, tvorivými a podnetnými čitateľskými aktivitami. Pred samotnou výrobou záložiek sa najmladší žiaci často venovali spoločnému čítaniu kníh na vyučovacích hodinách, v školskom klube detí či v školských knižniciach. Prvákom čítali rozprávky a iné pútavé príbehy triedne učiteľky. Poväčšine čítali knihy, ako boli napríklad *Rozprávky o psíčkovi a mačičke*, *Maľovaná abeceda*, *Tri prasiatka*, *Janko Hraško*, *Červená čiapočka*, *Rozprávka o repe*, *Moje prvé rozprávky*, *Danka a Janka*, *Budkáčik a Dubkáčik*, *Zatúlaný Gombík*, *Šmolkovia*, *Snehulienka*, *O Štoplíkovi*, *O Gul'kovi Bombul'kovi*, *Ako Jožko Pletko poplietol si všetko*, *Keby som bola bosorka*, *Ferdo Mravec*, *Deväťoro rozprávok*, *Smelý Zajko v Afrike*, *Radosti a starosti opičiaka Eda*, *Zlatá brána*. Na ich záložkách sa najčastejšie objavovali obľúbené očarujúce literárne postavičky z rozprávkových príbehov a detskej poézie od známych slovenských a českých autorov. Starší žiaci sa zase venovali čítaniu dobrodružnej literatúry, fantasy literatúry, dievčenským románom, povestiam či zbierkam poézie. Najčastejšie pracovali s knihami, ako boli napríklad *Malý princ*, *Harry Potter*, *Greg Heffley*, *Anna zo Zeleného domu*, *Jana Eyrová*, *Kočovníci Severu*, *Traja pátrači*, *Dračia pošta*, *Tarzan*, *Denník odvážneho bojka*, *Grázlik Gabo*, *Tigrí tím*, *Staré grécke báje a povesti*, *Bratislavské povesti*, *Marína*, *Zakliata panna vo Váhu a divný Janko*, *Štyria kamaráti*, *Tajné svety*, *Renegáti*, *Čarokrásna Ruca*, *Bola raz jedna láska*, *Prázdniny u starej mamy*.

Žiaci na zadnú stranu záložiek často napísali názov knihy a meno autora, aby nimi obdarovaný rovesník vedel, akú knihu mu darca odporúča prečítať. Taktiež písali poštové alebo mailové adresy, prípadne kontakty na sociálne siete (napr. Facebook, Instagram, Tik Tok), aby mohli medzi sebou udržiavať priateľské vzťahy aj po ukončení realizácie česko-slovenského projektu.

Záložky vyrábali žiaci počas prezenčného vyučovania buď priamo na vyučovacích hodinách (napr. slovenského jazyka a literatúry, výtvarnej výchovy, informatickej výchovy), alebo v školskom klube detí, v rámci krúžkovej činnosti a v školskej knižnici. Pri nariadenej dištančnej forme vyučovania ich zhotovovali doma. Záložky vyrábali podľa svojich schopností, zručností, možností, primerane k svojmu veku a v súlade s vyhlásenou témou.

Doplňujúcim programom výroby záložiek boli najčastejšie tieto inšpiratívne, tvorivé a podnetné čitateľské aktivity: žiacke besedy o prečítaných obľúbených knihách a o literárnych hrdinoch, besedy s regionálnymi spisovateľmi, čitateľské maratóny, literárne kvízy, hodiny hlasného čítania, čítanie dobrodružných príbehov a rozprávok staršími žiakmi mladším žiakom, dramatizácie básničiek a rozprávok, tvorba leporel podľa námetu z prečítaných príbehov alebo vypočutých príbehov z cédečiek, písanie vlastných príbehov podľa fantázie, čitateľské dielne, písanie čitateľských denníkov, literárne prezentácie, žiacke prezentácie najobľúbenejších kníh, súťaže o najlepšieho čitateľa, čitateľské bingo, čitateľské rozhlasové relácie, v ktorých v úlohe recitátorov poézie a prózy vystupovali žiaci a učitelia literatúry, informatívne rozhlasové relácie, ktoré zachytávali priebeh prípravy záložiek, prečítané najobľúbenejšie knihy, ktoré žiakov inšpirovali pri ich tvorbe, či dokonca predstavenie všetkým členom školskej komunity pridelenej partnerskej školy spolu s jej regiónom, exkurzie v obecných knižniciach alebo mestských knižniciach.

Niektorí školskí koordinátori sa snažili na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry zoznámiť žiakov s knihami napísanými v českom jazyku od najznámejších českých spisovateľov.

Mnoho škôl obohatilo výrobu záložiek aj častými návštevami **školskej knižnice**, kde sa aktívne zúčastňovali rôznych originálnych a zaujímavých akcií zameraných na podporu kreatívneho čítania či osláv **Medzinárodného dňa školských knižníc** (napr. *Číta celá škola*, *Čítala mi moja stará mať*, *Z rozprávky do rozprávky*, *Starší čítajú mladším*, *Kvíz o diele a tvorbe Pavla Országha Hviezdoslava*, *Tvorivé čítanie mladších žiakov v školskej knižnici*, *Poznáš názvy kníh?*, *Čítajme spolu*, *Spolu múdrejší*).

Najskôr na ilustráciu uvádzame výber z originálnych, výnimočných a inšpiratívnych aktivít, ktoré zorganizovali české školské koordinátorky na podporu kreatívneho čítania žiakov a prehĺbenie priateľstva medzi českými a slovenskými školami v rámci realizácie česko-slovenského projektu:

- Školská koordinátorka **Petra Wojaczková zo Základnej školy a materskej školy v Polanke nad Odrou** spolu so svojimi kolegynami pripravila pre každý ročník iné doplnujúce čitateľské aktivity k samotnej výrobe záložiek. Napríklad tretiaci pri tvorení záložiek počúvali rozprávky v slovenčine a následne hovorili o tom, ako dokázali porozumieť jej obsahu. Podrobnejšie sa oboznámili aj s niektorými slovami, ktoré sú odlišné v českom i slovenskom jazyku. Takisto sa rozprávali o Slovensku, o tom, kto tam má príbuzných, alebo tam bol s rodičmi na letnej alebo zimnej dovolenke. Štvrtáci si zase pred samotnou výrobou záložiek pozreli video zo seriálu *Európske pexeso : Cestuj s nami po štátoch Európskej únie*. Pri jeho sledovaní si tiež pripomenuli niekoľko základných informácií o Slovenskej republike, ktoré v minulosti preberali na vyučovaní. Zoznámili sa aj so slovenskými knihami určenými pre najmenšie deti a dokonca ich spolužiačka im po slovensky prečítala celú knihu *Môj Macík* od Márie Rázusovej-Martákovvej. Šiestaci na hodinách českého jazyka najskôr súťažili v poznávaní slovenskej slovnej zásoby z oblasti turizmu. Nato si vypočuli vopred pripravené referáty od troch slovenských spolužiakov, ktorí im povedali o tom, aká je pre nich vzácna slovenčina a slovenská kultúra. Na hodinách českého jazyka sa siedmci a ôsmaci venovali niekoľkým aktivitám, v rámci ktorých sa zoznamovali s odlišnými slovami v slovenskom a českom jazyku. Ako pomôcku využívali knihu *Jak velbloud potkal řávu : Česko-slovenský slovník zakeřných slov pro děti* od Márie Neradovej. Spoločne čítali aj básničky z knižky *Uspávanka pre Martinka* od Ľubomíra Feldeka, humoristickú prózu *Xaver s nohami X* od Daniela Heviera a výber z povestovej tvorby od Jozefa Čigera Hronského *Slovenské povesti*. V rámci osláv vzniku prvej Československej republiky sa 28. októbra ôsmaci a deviataci podrobnejšie zoznámili s osobnosťou Milana Rastislava Štefánika. Zo záujmom si pozreli knihu od Jaroslava Rezníka *Oči plné oblohy* a komiksový román *Štefaník* od Michala Baláža a Gabriely Kyselovej. Niekoľko žiakov si prečítalo knihu od Venduly Borůvkovej *1918 aneb Jak sem dal gól přes celé Československo*.
- Školská koordinátorka **Jarmila Hrušová zo Základnej školy a materskej školy v Žihobciach** najskôr vybrala pre žiakov niekoľko rozprávok o šašovi, ktoré si počas vyučovacích hodín čítania spoločne prečítali. Nato na hodinách výtvarnej výchovy žiaci s nadšením vyrábali záložky v tvare šaša. Navyše po doručení záložiek od slovenských kamarátov, ktoré si s radosťou medzi sebou rozdelili, čítali si aj slovenské rozprávky, pozreli si webové sídlo slovenskej partnerskej školy a napísali osobné listy svojim rovesníkom z Tomášoviec z lučeneckého okresu.
- Školská koordinátorka **Dana Šamková zo Základnej školy a materskej školy na ulici Františka Vančury v Kroměříži** spolu so svojimi kolegynami podrobne

vysvetlila žiakom program celej realizácie česko-slovenského projektu. Ako námet pre výrobu záložiek si spoločne zvolili príbeh *O nečesaných vláskách*, rozprávku *O červené Karkulce* a rozprávku *O makové panence* a knihu *Mezi brásky*. Čítanie rozprávok i príbehov spojili s bábkovým divadlom a rozprávaním o najobľúbenejších rozprávkach jednotlivých žiakov. Takisto sa zahrali aj na ilustrátorov a tvorcov obalov na obľúbené knihy. Všetky zrealizované čitateľské aktivity im priniesli radosť. Mali aj veľkú radosť z darovaných záložiek a zo srdečného listu, ktorý im k záložkám do balíka priložili slovenské kamaráti zo Špeciálnej základnej školy v Krupine. Uvedený list si spoločne v rámci takzvanej hodiny slovenského jazyka preložili a postupne si ho v jednotlivých triedach prečítali. Krásne záložky od slovenských rovesníkov si niektorí žiaci hneď vložili do školských učebníc, iní si ich zobrali domov s tým, že si ich vložia do práve čítanej knihy.

- Školská koordinátorka **Jana Chocholáčová z Gymnázia Jana Blahoslava v Ivančiciach** v hodnotení česko-slovenského projektu napísala, že pri výrobe záložiek žiaci počúvali audioknihu *Pes baskervillský*, ktorú napísal Arthur Conan Doyle. Prostredníctvom zvukovej nahrávky si pripomenuli detektívnu literatúru, ktorú preberali na vyučovacích hodinách v roku 2020. V nadväznosti na preberanie učebnej látky „Charakteristika literárneho hrdinu“ na vyučovacích hodinách slohu začali žiaci po vypočutí zvukovej nahrávky písať na školskú tabulu vlastnosti hlavnej literárnej postavy, a to Sherlocka Holmesa. Na základe napísaných vlastností sa ešte snažili vyjadriť jeho charakter. Po skončení výroby záložiek každý žiak pred svojimi spolužiakmi prezentoval svoju záložku. Povedal, aké literárne dielo na záložke zobrazil a z akého dôvodu ho odporúča prečítať svojmu zatiaľ neznámemu kamarátovi z pridelenej slovenskej partnerskej školy. Potom si vybral jedného z hrdinov literárneho príbehu a pokúsil sa stručne charakterizovať.
- Školská koordinátorka **Miroslava Párová z Biskupského gymnázia v Hradci Králové** sa so svojimi žiakmi počas výroby záložiek venovala aj poznávaniu najznámejších predstaviteľov slovenskej literatúry. Žiaci do balíka s krásnymi záložkami priložili aj spoločne napísaný list a drobné sladkosti. A dokonca niektorí z nich aj po oficiálnom ukončení česko-slovenského projektu ďalej pokračujú v dopisovaní s bratislavskými rovesníkmi.

Takisto prinášame výber z originálnych, výnimočných a inšpiratívnych aktivít, ktoré zase zorganizovali slovenské školské koordinátorky na podporu kreatívneho čítania žiakov a prehĺbenie priateľstva medzi slovenskými a českými školami v rámci realizácie uvedeného česko-slovenského projektu a ktoré popísali vo svojich hodnoteniach:

- Školská koordinátorka **Anna Čižnárová zo Základnej školy s materskou školou v Lazanoch** vo svojom hodnotení uviedla, že realizácia česko-slovenského projektu sa v ich škole predĺžila z októbra až do novembra, a to z dôvodu karanténnych opatrení, ktoré si vyžadovali prerušenie prezenčného vyučovania v niekoľkých triedach. V rámci tohto obdobia zrealizovali tieto štyri inšpiratívne čitateľské aktivity: *Knižné rekordy*, *Riešenie knižných šifier*, *Čítala mi stará mať*, *Z rozprávky do rozprávky*. Najväčší ohlas medzi žiakmi mali spomínané posledné dve čitateľské akcie. V rámci podujatia *Čítala mi stará mať* totiž čítala žiakom starodávne príbehy stará mama Haidika z FS Sielnica (ide o folklórny súbor, ktorý sa venuje zachovaniu a obnove ľudových tradícií). Čaro čítania starodávnych príbehov umocnil aj jej laziansky kroj. V rámci podujatia *Z rozprávky do rozprávky* zase siedmaci, ktorí boli preoblečení za

rozprávkové bytosti, navštívili žiakov v nižších ročníkoch a čítali im úryvky zo známych ľudových rozprávok.

- Školská koordinátorka **Eva Košťalová zo Špeciálnej základnej školy pre žiakov s telesným postihnutím v Dolnom Kubíne** povedala, že zapojenie do česko-slovenského projektu bolo pre žiakov s ľahkým a stredným stupňom mentálneho postihnutia príjemným spiestrením vyučovania a takisto aj ich voľnočasových aktivít. Na podporu kreatívneho čítania zorganizovali pre žiakov pozoruhodnú aktivitu, ktorú nazvali *Čitateľské kreslo*. Cieľom aktivity bolo predovšetkým spoločným hlasným čítaním priťahovať žiakov k návratu kontaktu s knihami a navzájom sa v čítaní prirodzene a spontánne motivovať. Žiaci si posadali do kruhu, v strede ktorého umiestnili stoličku. Do takzvaného čitateľského kresla si postupne sadali jednotliví žiaci, ktorí počas piatich minút čítali krátky úryvok zo svojej prinesenej obľúbenej knihy. Napríklad čítali z kníh: *Jožko Mrkvíčka Spáč* (napísala Mária Ďuričková), *Už ho vezú* (napísala Ľudmila Podjavorinská), *Opice z našej police* (napísala Krista Bendová). Námety pre výrobu záložiek žiaci čerpali zo svojich obľúbených kníh, ktoré si buď požičali zo školskej knižnice, alebo priniesli z domu. Pre kamarátov z pridelennej českej školy písali ešte pohľadnice a kreslili milé obrázky.
- Školská koordinátorka **Monika Kaštanová zo Základnej školy v Turčianskej Štiavničke** uviedla, že ich oslovila myšlienka podpory čítania na školách, rozvíjanie kamarátskych vzťahov medzi žiakmi i samotná príprava záložiek pre českých rovesníkov a ich následná vzájomná výmena. Pri tvorbe záložiek sa inšpirovali dvoma knihami. Prvou z nich bola *Opice z našej police* od Kristy Bendovej a druhou bola *Opica Škorica* od Petra Stoličného. Obe knihy žiaci čítali počas vyučovania. K záložkám pribalili aj list, ktorý spoločne napísali českým kamarátom. Výrobu záložiek doplnili školským podujatím *Strom detských spisovateľov*, v rámci ktorého sa žiaci oboznamovali s najznámejšími slovenskými a českými spisovateľmi a takisto aj so známymi českými knihami preloženými do slovenčiny. Žiaci sa pobavili aj pri prekladaní českých slov do slovenčiny. Na záver podujatia si pozreli rozprávku v českom jazyku.
- Školská koordinátorka **Mária Sýkorová zo Základnej školy na Severnej ulici v Moldave nad Bodvou** napísala, že sa do tohto česko-slovenského projektu každoročne s veľkou radosťou zapájajú, pretože ho prepájajú s mnohým čitateľskými aktivitami, ktoré realizujú nielen v školskej knižnici, ale aj v jednotlivých triedach. Záložky vyrábali prevažne na hodinách slovenského jazyka a literatúry, pričom sa snažili na nich zobrazit' magickosť a čaro rozprávkových príbehov. Napríklad žiaci v nižších ročníkoch vyrábali záložky na motívy z knihy *Rozprávky o psíkovi a mačičke* od Jozefa Čapka. Naopak, žiaci na 2. stupni si zvolili za hlavnú tému záložiek ľubovoľne prečítané príbehy a rozprávky. Výrobu záložiek podporili realizáciou viacerých čitateľských aktivít. Ich každoročnou obľúbenou čitateľskou aktivitou sa stala napríklad *Čaj v školskej knižnici*, v rámci ktorej žiaci 5. ročníka v jej priestoroch čítali rôzne rozprávky pri teplom chutnom čaji. Medzi ďalšie čitateľské aktivity patrila dramatizácia vybraných ľudových rozprávok, ktoré žiaci 1. stupňa práve prečítali na vyučovacej hodine čítania v jednotlivých triedach, a oslava 24-hodinového dňa komiksov, ktorá bola pripravená v spolupráci s Mestskou knižnicou v Moldave nad Bodovou. Samotná oslava sa začala krátkou besedou na tému komiksy. Nato žiaci spoločne vytvárali komiksy s 24 obrázkami zo života ich školy.

- Školská koordinátorka **Dana Brňáková zo Základnej školy s materskou školou v Dunajove** uviedla, že pri výrobe záložiek sa žiaci inšpirovali svojimi najobľúbenejšími rozprávkami. Sprievodným programom česko-slovenského projektu boli tieto čitateľské akcie: *Čítajme si*, dramatizácie rozprávok a žiacke besedy o prečítaných knihách. V podpore kreatívneho čítania pokračovali aj počas vianočného obdobia čitateľskou aktivitou *Posolstvo Vianoc*.
- Školská koordinátorka **Ľubomíra Valasová zo Základnej školy sv. Cyrila a Metoda v Spišskej Novej Vsi** pripravila v spolupráci s pedagogickým kolektívom čitateľské aktivity zvlášť pre jednotlivé ročníky. Napríklad žiaci z 1. ročníka si medzi sebou najskôr prerozprávali *Rozprávku o repe* a následne si ju aj zahrli. Žiaci z 2. ročníka spoznávali zase rozprávku *Sol' nad zlato*. Potom sa venovali hlasnému čítaniu a písaniu listov, v ktorých sa snažili vyjadriť vďačnosť svojim rodičom. Žiaci z 3. ročníka vyplňali literárny kvíz, ktorý bol zameraný na poznávanie hlavných literárnych postáv (napr. z kníh *Pipi Dlhá Pančucha*, *Opice z našej police*, *Pat a Mat*) a zberateľov rozprávok. Odpovede si vyberali z niekoľkých možností. Žiaci zo 4. ročníka pracovali s knihou *Rozprávky o Slovensku*, ktorú napísali Alena Doušková, Zuzana Kováčová-Švecová a Simoneta Babiaková. Pracovali s textom, ktorý sa venoval Žilinskému kraju, lebo do neho patrila ich partnerská škola v Oravskom Veselom. Riešili rôzne vlastivedné i gramatické úlohy. Pri čítaní s porozumením sa hravým spôsobom dozvedeli aj mnoho zaujímavostí o drotárstve a tradičných slovenských jedlách typických pre tento región.
- Školská knihovníčka **Erika Trnovcová zo Základnej školy Slovenského národného povstania v Strečne** uviedla, že žiaci vyrábali záložky pod vedením svojich triednych učiteľov a vyučujúcich slovenského jazyka a literatúry i výtvarnej výchovy. Samotnej tvorbe záložiek predchádzalo čítanie rozprávok a príbehov. Napríklad druháci si prečítali knižku *Puf a Muf* od Nataši Tanskej. Tretiaci okrem rozprávok spoločne čítali knihu *Štyri kosti pre Flipra* od Gabriely Futovej. Štvrtáci si zase čítali knihu *Maťko a Kubko* od Marianny Grznárovej. Piaty sa inšpirovali ľudovými piesňami (napr. Prší, prší; Pec nám spadla; Malička som). Šiestaci čítali známe romány od Julesa Verna (napr. *20 tisíc míľ pod morom*, *Cesta okolo sveta za 80 dní*) a siedmacy sa bavili príbehmi z knihy *Pipi Dlhá Pančucha* od Astrid Lindgrenovej. Česko-slovenský projekt zavŕšili krásnou čitateľskou aktivitou, ktorú nazvali *Básnický dom*, v rámci ktorej žiaci z piateho, šiesteho a siedmeho ročníka samostatne tvorili básne buď na ľubovoľnú tému, alebo na zaujímavé zadanie od školskej koordinátorky.
- Školská koordinátorka **Andreja Bajtošová zo Základnej školy s materskou školou v Hrabušiciach** ďakovala vo svojom mene i v mene svojich kolegov za tento invenčný projekt, v rámci ktorého si žiaci s radosťou vychutnávali strávené chvíle pri čítaní rozmanitých kníh i tvorení záložiek. Počas realizácie česko-slovenského projektu sa žiaci aktívne zúčastňovali čitateľského maratónu. Okrem toho si písali aj čitateľské denníky a aktívne sa zúčastnili súťaže *O najlepšieho čitateľa poézie a prózy*. Žiaci k záložkám priložili krásne súkromné listy, v ktorých svojim rovesníkom z pridelenej partnerskej školy nielen opísali radosť z čítania a výroby záložky, ale aj napísali pár slov o sebe (napr. ako sa volajú, ktorú triedu navštevujú, kde bývajú, čo robia vo voľnom čase).
- Školská koordinátorka **Nikola Turčková zo Základnej školy v Kuneradoch** uviedla, že sa na škole počas októbra popri výrobe záložiek, na ktorých sa snažil každý žiak

znázorniť literárny motív z jeho najobľúbenejšej knihy, venovali aj rôznym aktivitám, ktoré boli zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti. Spomenula napríklad tieto čitateľské aktivity: čítanie s porozumením, cloze test, maľované čítanie, prednes básne v kruhu, mimočítankové čítanie, čítanie na minútu, písanie čitateľského denníka, návšteva obecnej knižnice a beseda so spisovateľom Braňom Jobusom.

- Školská koordinátorka a zároveň aj školská knihovníčka **Lucia Paľovčíková zo Základnej školy vo Vysokej nad Uhom** napísala, že sa znova s radosťou zapojili do tohto úžasného česko-slovenského projektu zameraného na podporu radosti z čítania a nadväzovania nových srdečných priateľstiev medzi rovesníkmi z pridelených partnerských škôl. Počas mesiaca október v školskej knižnici prebiehal literárny kvíz, v ktorom si mohli žiaci preveriť svoje vedomosti z poznania literárnych pojmov, názvov rozprávok na základe uvedených indícií a spisovateľov detskej literatúry. Navyše v školskom klube detí súbežne prebiehala akcia *Čitateľská štafeta*, v rámci ktorej bola takzvaným štafetovým kolikom kniha, ktorú si všetci spoločne prečítali. Hlavné literárne postavy z prečítaných príbehov následne motivovali žiakov, aby sa ich pokúsili znázorniť na svojich záložkách.
- Školská koordinátorka **Katarína Tichá zo Základnej školy na Sídlišku II vo Vranove nad Topľou** ďakovala za možnosť zúčastniť sa takéhoto nádherného česko-slovenského projektu, do ktorého sa každoročne veľmi radi zapájajú. Popri výrobe záložiek, pri tvorení ktorých boli najčastejšie žiaci motivovaní rozprávkovými postavami, hrdinami z knižných bestsellerov (napr. *Harry Potter* od britskej autorky J. K. Rowlingovej) a motívmi z lyrických básní, zorganizovali aj niekoľko pozoruhodných čitateľských akcií. Napríklad pre šiestakov usporiadali v školskej knižnici súťaž *Hľadanie detektívnych príbehov*. Pre deviatakov zase pripravili chvíľku poézie pod názvom *Na krídlach poézie*.
- Školská koordinátorka **Anna Mrkvová zo Základnej školy s materskou školou v Makove** napísala, že sa do projektu zapojili všetci žiaci. Inšpiráciu pre návrhy záložiek hľadali v knihách, ktoré si zapožičali zo školskej knižnice. Upútali ich rôzne príbehy, básne a rozprávky. Po prečítaní kníh pokračovali na hodinách výtvarnej výchovy a tvorivej dramatiky kreatívne činnosti, ako bolo vytváranie návrhov literárnych motívov na záložkách, ktoré súviseli s prečítaním prózy, poézie či priamo s knižným hrdinom, kreslenie, maľovanie, strihanie a laminovanie. Znázornené literárne motívy i tvary záložiek boli rôznorodé, a to počnúc písmenkovými záložkami s farebnými mašličkami, ktoré vyrobili prváci, cez retro telefónne slúchadlá, ktoré vyrobili tretiaci inšpirovaní knihou *Mach a Šebestová* od českého spisovateľa Miloša Macoureka, končiac takzvanými detektívnymi záložkami, ktoré vyrobili starší žiaci prekladaním farebných papierov. Na zadnej strane záložiek bolo vždy napísané meno autora a názov knihy ako zdroj inšpirácie na prečítanie pre rovesníka z pridelenej partnerskej školy. Na záver tvorby záložiek nasledovala v každej triede ich slovná prezentácia, ktorú v spolupráci s učiteľom nafotila a nahrála skupinka žiakov. Uvedená reportáž sa následne stala súčasťou školských správ, aby sa o radosť z realizácie česko-slovenského projektu, z podpory kreatívneho čítania a s priateľskej spolupráce s pridelenou školou z Východného Slovenska mohli podeliť so všetkými členmi školskej komunity.
- Školská koordinátorka **Lucia Betková zo Špeciálnej základnej školy v Čiernom Balogu** spolu so svojimi kolegynami obohatila výrobu záložiek, ktoré vyrábali najmä

na hodinách slovenského jazyka a literatúry, výtvarnej výchovy a pracovného vyučovania, doplnkovým čítaním. Pre starších žiakov vybrali čítanie knihy *Čarokrásna Ruca (Cigánske rozprávky)* od Milana Húževku, prostredníctvom ktorej im priblížili ešte viac ich kultúru. Uvedenú školu totiž navštevujú len žiaci z marginalizovaných rómskych komunít. Pre spestrenie čítania detskej poézie zvolili básnickú zbierku *Bola raz jedna láska* od Valentína Šefčíka. V mesiaci október už tradične realizovali na ich škole podnetnú čitateľskú aktivitu nazvanú *Týždeň hlasného čítania*. Kamarátom z pridelenej partnerskej školy do balíka so záložkami pribalili rôzne brožúry o miestach, ktoré by mohli v ich obci navštíviť, a zopár spomienkových predmetov viažúcich sa k ich škole.

- Školská koordinátorka **Stanislava Klírová** a zároveň aj riaditeľka **Základnej školy s materskou školou v Osuskom** uviedla, že sa s radosťou zúčastnili tohto zmysluplného a inšpiratívneho česko-slovenského projektu. Na jeho začiatku si všetci žiaci z 1. až 4. ročníka spoločne prečítali detskú knihu *Včelár Jožko*, ktorú napísala Simona Čechová o prírode a aktivizme. Nato sa o nej veľa rozprávali a zároveň si ju vybrali ako literárny námet pre tvorbu záložiek pre českých rovesníkov z pridelenej partnerskej školy. Spolu so záložkami im poslali aj samotnú knihu *Včelár Jožko*.
- Školská knihovníčka **Sidónia Stanková zo Základnej školy s materskou školou v Krasňanoch** spolu so svojimi kolegynami pripravili v rámci česko-slovenského projektu obdivuhodné podujatie, ktoré nazvali *Týždeň čítania*. V rámci uvedeného podujatia si spoločne čítali rozprávky, príbehy a poviedky v školskej knižnici i v triedach, pričom si pre každú triedu pripravili iné knihy. Napríklad pre žiakov prvej triedy vybrali ľudové rozprávky, ktoré im čítala učiteľka. Žiaci druhej triedy si prečítali knihu od Márie Ďuričkovej *Nie je škola ako škola (nie je žiak ako žiak)* a do čitateľských denníkov si napísali aj jej stručný obsah. Pre žiakov tretej triedy zvolili opäť knihu od Márie Ďuričkovej, a to príbeh *O Gul'kovi Bombol'kovi*. Žiaci štvrtej triedy sa venovali čítaniu knihy od Petra Stoličného *Dobrá deň, opica Škorica*. Žiaci po prečítaní kníh následne tvorili krásne záložky s rozprávkovými motívami.
- Školská koordinátorka **Zuzana Kopúneková zo Základnej školy s materskou školou v Bohdanovciach nad Trnavou** napísala, že si učiteľky pre spoločné čítanie v jednotlivých triedach samostatne vybrali rozprávky a príbehy, motívy z ktorých potom žiaci zobrazovali na záložkách určených pre ich rovesníkov z pridelenej partnerskej školy. Napríklad prváci si vybrali rozprávku *Snehulienka a sedem trpaslíkov*, ktorú im prečítala učiteľka. Druháci sa najskôr oboznamovali so životom a tvorbou českého spisovateľa Jozefa Čapka. Nato si prečítali jeho knižku *O psíčkovi a mačičke* a vypočuli si aj rozhlasové spracovanie uvedenej rozprávky. Tretiaci si prečítali rozprávku *Zlatovláska* a navštívili obecnú knižnicu. Štvrtáci siahli po knihe rozprávok *Oženil sa Haťa-Paťa*, ktorú ju napísal na motívy ľudovej slovesnosti Štefan Moravčík. Do svojich čitateľských denníkov si napísali krátky obsah rozprávky *O bystrej Ronave* a nakreslili portrét uvedeného spisovateľa podľa vlastnej predstavy. Všetci žiaci spolu s triednymi učiteľkami i vychovávateľkami zvlášť počas októbra často navštevovali školskú knižnicu, kde si prostredníctvom rôznych foriem práce s knihou rozvíjali svoje čitateľské zručnosti.

Školy do balíka so záložkami najčastejšie vkladali rôzne propagačné materiály o svojej škole alebo o obci či o meste, obrazové publikácie z jednotlivých regiónov, rozprávkové knihy, edukačné pexesá, cédečka s ľudovými rozprávkami alebo so školskými pesničkami, školské

časopisy a rozmanité darčkové predmety (napr. tašky, tričky, sladkosti, hračky, vianočné ozdoby). Viacero škôl k záložkám priložilo sprievodné priateľské listy alebo aj samostatné listy od jednotlivých žiakov, či fotografie z priebehu výroby záložiek.

Mnoho škôl si z priateľských záložiek urobilo výstavky alebo nástenky na chodbách školy, v triedach a v školskej knižnici.

S cieľom informovať školskú komunitu a rovnako aj širokú verejnosť o česko-slovenskom projekte uverejňovali školy na webových sídlach svojich škôl fotografie z priebehu tvorby záložiek, fotografie najkrajších záložiek s pripojením krátkych správ alebo aj článkov, ktoré boli publikované v školských časopisoch alebo regionálnych novinách. Dokonca niektoré školy informovali o realizácii uvedeného česko-slovenského projektu na webových sídlach svojich zriaďovateľov. Ako príklad uvádzame článok *Záložky do kníh spojili takmer 1 000 škôl naprieč Slovenskom a Českou republikou*, ktorý napísala školská koordinátorka zo Základnej školy na Šmeralovej ulici v Prešove. Článok spolu s bohatou kolekciou fotografií bol uverejnený na webovom sídle Mestského úradu Prešova začiatkom novembra 2021 (https://www.presov.sk/vyhľadavanie.html?search_string=z%E1lo%C4%BEky&search_string_verification=&post_verification=adac415344a14040fc202f4ab6fb0bc8).

Niektorí školskí koordinátori sa dohodli aj na spoločnej návšteve v podobe školského výletu alebo vzájomného výmenného pobytu slovenských žiakov do Česka, alebo naopak, českých žiakov na Slovensko po skončení pandémie koronavírusu.

Výmena záložiek znovu pomohla českým a slovenským pedagógom, vychovávateľom v školských kluboch detí a školským knihovníkom hravou a zábavnou formou získať žiakov pre čítanie s radosťou. Takisto podporila ich dobrý vzťah ku knihám a k školskej knižnici a motivovala ich, aby rozvíjali svoje čitateľské záujmy a osobné talenty. Rovnako im pomohla vytvárať živé priateľské spoločenstvá, v ktorých s radosťou a nadšením pracovali, rozprávali sa o prečítanom a navzájom si odporúčali knihy od českých a slovenských spisovateľov.

Výroba záložiek, konkrétne jej výtvarná činnosť, zároveň pomohla žiakom rozvinúť jemnú motoriku, tvorivosť, predstavivosť, fantáziu, emočnú inteligenciu a umožnila im uspokojiť ich estetické cítenie a potrebu sebarealizácie. Práca na záložkách zároveň priniesla všetkým žiakom, teda aj žiakom s mentálnym postihnutím, žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou, žiakom pochádzajúcim zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh, potešenie z tejto činnosti, obohatila ich o skúsenosť zo sústredenej práce a o pocit hrdosti nad ňou samou. Žiak sa totiž pri nej učí nielen preberať spolurozhodovanie o tom, čo sa ho týka, ale učí sa aj rešpektu k potrebám druhých a čestnému plneniu si svojho záväzku voči poväčšine neznámemu rovesníkovi z pridelenej partnerskej školy.

Pridanou hodnotou česko-slovenského projektu bolo aj oživenie vyučovacieho procesu, podpora medzipredmetových vzťahov, rozšírenie vedomostí žiakov zo slovenského jazyka a literatúry, vlastivedy a geografie. Rovnako aj nadviazanie vzájomnej spolupráce medzi školami a spoznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry či regionálnych zvykov v oboch republikách.

Vyhodnotenie česko-slovenského projektu za Českú republiku je zverejnené na webovom sídle Knižnice Jiřího Mahena v Brne (www.kjm.cz). Vyhodnotenie česko-slovenského

projektu za Slovenskú republiku a výber z dobrovoľného hodnotenia 399 českými a slovenskými školami **spolu s fotografiami z priebehu výroby záložiek alebo s fotografiami so samotnými najkrajšími záložkami je dostupný na webovom sídle odboru SPK (www.spgk.sk)** v časti Školské knižnice, link Česko-slovenský projekt Záložka do knihy spája školy.

Celoslovenský projekt Záložka do knihy spája slovenské školy

Odbor SPK vyhlásil pri príležitosti októbra ako **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2021** pre stredné školy **10. ročník celoslovenského projektu Záložka do knihy spája slovenské školy** na tému *Významné osobnosti slovenskej literatúry – Pavol Országh Hviezdoslav (100. výročie úmrtia) a Božena Slančíková-Timrava (70. výročie úmrtia)*. Cieľom celoslovenského projektu bolo nadviazanie kontaktov medzi slovenskými strednými školami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh, ktoré žiaci vyrobili ľubovoľnou technikou na tému *Významné osobnosti slovenskej literatúry – Pavol Országh Hviezdoslav (100. výročie úmrtia) a Božena Slančíková-Timrava (70. výročie úmrtia)*. Zámerom celoslovenského projektu bolo aj nadviazanie vzájomnej spolupráce, kontaktov a poznávanie života žiakov v rôznych kútoch Slovenska. Rovnako aj úsilie, aby sa žiaci zážitkovým spôsobom oboznámili s významnými osobnosťami a dielami slovenského realizmu a spoločne si pripomenuli aj ich výročie úmrtia.

Do celoslovenského projektu sa prihlásilo **170 stredných škôl s celkovým počtom 8 495 žiakov**.

Výrobe záložiek predchádzalo vyhľadávanie a štúdium informácií v rôznych informačných zdrojoch nachádzajúcich sa v školskej knižnici a na internete, ktoré sa týkali života a tvorby Pavla Országha Hviezdoslava a Boženy Slančíkovej-Timravy, a takisto i živé žiacke diskusie o uvedených najvýznamnejších predstaviteľoch slovenského realizmu, pričom sa často spomínali aj nezvyčajné zaujímavosti z ich súkromného života. Nato sa žiaci snažili umelecky stvárniť literárne motívy z prečítaných lyrických, epických i dramatických diel. Stredoškoláci vyrábali záložky rôznych veľkostí, rozmanitých tvarov a s využitím rozličných techník najčastejšie v rámci vyučovania (napr. na hodinách slovenského jazyka a literatúry, občianskej náuky, dejepisu, estetickej výchovy, umenia a kultúry, informatiky), na záujmových krúžkoch a praktických cvičeniach alebo po nástupe na dištančnú formu vzdelávania doma. Na zadnú stranu záložiek poväčšine písali svoje poštové a mailové adresy alebo kontakty na sociálne siete (napr. Facebook, Instagram, Tik Tok), aby mohli medzi sebou navzájom komunikovať a upevňovať priateľské vzťahy aj po oficiálnom ukončení celoslovenského projektu.

Doplňujúcim programom výroby záložiek boli predovšetkým už spomínané žiacke diskusie o živote, literárnej tvorbe a prečítaných dielach od Pavla Országha Hviezdoslava a Boženy Slančíkovej-Timravy. Ďalej to boli zábavné vyučovacie hodiny o neznámych a zároveň nezvyčajných skutočnostiach zo života a literárnej tvorby oboch spisovateľov, odborné prednášky (napr. *Prechádzka výročiami – Hviezdoslav, herold čias*) či literárne vychádzky (napr. *Po stopách Pavla Országha Hviezdoslava a Boženy Slančíkovej-Timravy*). Písanie čitateľských denníkov (napr. *Predstav nám zaujímavú/obľúbenú knihu*), tvorba takzvaných myšlienkových pamäťových máp (napr. *Čo už o Timrave a Hviezdoslavovi vieme?*) alebo vypracovanie powerpointových prezentácií o uvedených predstaviteľoch realistickej literatúry a ich prezentácia pred spolužiakmi. Počúvanie rozhlasových hier od Pavla Országha

Hviezdoslava (napr. *Hájnikova žena*) a Boženy Slančíkovej-Timravy (napr. *Chudobná rodina*, *Príde čas*, *Všetko za národ*). Spoločné pozeranie videí v rámci vzdelávacieho projektu Baštrng (napr. videá *Ďapákovci*, *Hájnikova žena*, *Ežo Vlkolinský*), riešenie online kvízov prostredníctvom využitia vzdelávacej platformy Kahoot! alebo aktívna účasť na online seminári venovanom živote a literárnej tvorbe Pavla Országha Hviezdoslava. Organizovanie čitateľských maratónov či súťaží v čitateľských zručnostiach (napr. *Viem, čo čítam*). Veľké množstvo škôl pre členov svojej školskej komunity pripravilo aj nástenky a nástenné noviny o živote a literárnych dielach oboch výnimočných slovenských spisovateľov, či zorganizovalo inšpiratívne podujatie v rámci 17. ročníka celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* pri príležitosti osláv Medzinárodného dňa školských knižníc, aby si spoločne pripomenuli výročie ich úmrtia.

Na ilustráciu uvádzame výber z celého množstva najzaujímavejších, najoriginálnejších a najkreatívnejších čitateľských aktivít, ktoré uviedli školské koordinátorky a školskí koordinátori vo svojich hodnoteniach celoslovenského projektu a ktoré sú zároveň dôkazom ich zmysluplného naplnenia poslania celoslovenského projektu:

- Školská koordinátorka **Marta Segénová zo Strednej odbornej školy hotelových služieb a dopravy v Lučenci** vo svojom hodnotení uviedla, že ich škola sa s mimoriadnym záujmom prihlásila do celoslovenského projektu, ktorý bol venovaný Pavlovi Országhovi Hviezdoslavi a Božene Slančíkovej-Timrave, nakoľko Božena Slančíková-Timrava prežila posledné roky svojho života v ich meste. Žiaci si v rámci hodín slovenského jazyka a literatúry vypočuli audioknihu *Hájnikova žena* a niektorí z nich boli takí očarení tvorbou Hviezdoslava, že si následne požičali zo školskej knižnice a jeho iné diela. V rámci doplnujúcich čitateľských aktivít výroby záložiek pozvali do školy Júliusa Lomenčíka z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorý si pre žiakov pripravil prednášku *Prechádzka výročiami – Hviezdoslav, herold čias* a zorganizovali vychádzku po stopách Boženy Slančíkovej-Timravy, v rámci ktorej si žiaci pozreli dom, v ktorom spisovateľka bývala. Na mieste jej posledného odpočinku, na jej hrobe, ktorý sa nachádza na lučeneckom cintoríne, zapálili sviečky. Zaujímavé bolo aj náhodné stretnutie na cintoríne so synovcom uvedenej spisovateľky.
- Školský koordinátor **Marián Višňovský zo Strednej odbornej školy pre žiakov s telesným postihnutím na Mokrohájskej v Bratislave** vo svojom hodnotení celoslovenského projektu napísal, že výrobu záložiek si obohatili počúvaním ukážok z tvorby oboch veľikánov. Počúvali rozhlasové hry spracovaných literárnych diel Boženy Slančíkovej-Timravy (napr. *Chudobná rodina*, *Príde čas*, *Všetko za národ*) a Pavla Országha Hviezdoslava (napr. *Hájnikova žena*). A dokonca si na internete pozreli aj Baštrngove videá o *Ďapákovcoch*, *Hájnikovej žene* a *Ežovi Vlkolinskom*. Pre pobavenie kamarátov z pridelenej partnerskej školy pripravili prostredníctvom platformy Kahoot online literárne kvízy. Uvedené literárne kvízy uverejnili aj na sociálnej sieti Facebook, aby sa čo najviac žiakov mohlo virtuálne zabávať.
- Školská koordinátorka **Slavomíra Gáborová zo Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Novej Bani** uviedla, že si na vyučovaní slovenského jazyka v mesiacoch september a október prostredníctvom žiakmi pripravenými powerpointovými prezentáciami a pozeraním filmov priblížili život a diela Pavla Országha Hviezdoslava a Boženy Slančíkovej-Timravy. V priestoroch školskej knižnice dokonca pre ostatných členov školskej komunity vytvorili projekt o živote a diele spomínaných

slovenských predstaviteľov slovenského realizmu. Navyše pre nich zorganizovali aj burzu kníh.

- Školská koordinátorka **Jana Chlebcová z Obchodnej akadémie v Nitre** vo svojom hodnotení uviedla, že žiaci vyhlásenú tému prijali s nadšením. Samotnej výrobe záložiek najskôr predchádzali žiacke besedy o význame čítania a o obľúbených prečítaných knihách. Žiaci si pripravili powerpointové prezentácie o oboch spomínaných osobnostiach, ktoré sa významným spôsobom zaslúžili o rozvoj slovenskej literatúry. Následne spoločne rozoberali život a literárnu tvorbu Pavla Országha Hviezdoslava a Boženy Slančíkovej-Timravy. Výroba záložiek sa páčila najmä tvorivým žiakom, ktorí majú k čítaniu a umeniu pozitívny vzťah. Doplnujúcim programom výroby záložiek bolo sledovanie filmových spracovaní diel Pavla Országha Hviezdoslava a Boženy Slančíkovej-Timravy a beseda so spisovateľkou Evou Hraškovou, ktorá predstavila svoju knižnú tvorbu inšpirovanú životnými príbehmi ľudí z jej blízkeho okolia.
- Školská koordinátorka **Iveta Kuzárová zo Spojenej školy v Starej Ľubovni** sa spoločne s kolegyňami rozhodla pre analýzu života a diela Boženy Slančíkovej-Timravy a Pavla Országha Hviezdoslava pomocou bádateľsky orientovaných vyučovacích aktivít, a to formou webquestov. Webquestom predchádzalo tvorenie „pamäťových“ máp, ktoré žiaci zaplňali pomocou burzy nápadov na tému *Čo už o Timrave a Hviezdoslavovi vieme?*. Následne žiaci webquestové úlohy riešili v skupinách, kde si navzájom rozdelili povinnosti. Pracovali s informáciami, ktoré získavali predovšetkým z odporúčaných internetových zdrojov. Výsledkom tímovej práce boli powerpointové prezentácie, ktoré postupne jednotliví žiaci odprezentovali svojim spolužiakom. Ďalej to bolo vzájomné hodnotenie dosiahnutých výsledkov i zdieľanie nájdených pikantérií o oboch významných osobnostiach počas tvorivej skupinovej práce.
- Školský koordinátor **Marcel Krajňák z Hotelovej školy Otta Brucknera v Kežmarku** uviedol, že východiskom pre tvorbu záložiek bola účasť žiakov na online seminári, ktorý bol venovaný 100. výročiu úmrtia Pavla Országha Hviezdoslava a 230. výročiu narodenia a 150. výročiu úmrtia Jána Chalupku. Online seminár sa uskutočnil v rámci 56. ročníka Literárneho Kežmarku, ktorý zorganizovalo mesto Kežmarok v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou. Žiaci sa na ňom oboznámili s viac či menej známymi informáciami najmä o Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi, ktorý v Kežmarku prežil roky svojho stredoškolského štúdia. Informácie, ktoré sa týkali života a tvorby Boženy Slančíkovej-Timravy, žiaci vyhľadávali aj počas knižničného krúžku v knižničnom fonde ich školskej knižnice alebo aj na internete. Výrobu záložiek sprevádzali dve inšpiratívne čitateľské akcie. Prvou z nich bola expozícia o živote a tvorbe Pavla Országha Hviezdoslava, ktorú v spolupráci s vyučujúcimi slovenského jazyka a literatúry pripravili žiaci tretieho ročníka. Expozícia bola sprístupnená pre všetkých členov školskej komunity vo foyeri ich školy. Druhou obdivuhodnou čitateľskou akciou bola pripravená zábavná vyučovacia hodina v podaní ich riaditeľky školy o neznámych faktoch zo života a tvorby spomínaného spisovateľa.
- Školská koordinátorka **Viktória Bednáriková zo Strednej odbornej školy dopravy a služieb v Nových Zámkoch** napísala, že žiaci z ich školy sa s nadšením pustili do výroby záložiek. Sprievodným programom ich výroby bolo na hodinách slovenského jazyka a literatúry zážitkové vyučovanie, ktorého hlavnou témou bola významná

osobnosť slovenskej literatúry Pavol Országh Hviezdoslav. Žiaci sa rozdelili do pracovných skupín, v ktorých niekoľko dní pracovali na pridelených zadaniach. Napríklad jedna skupina vytvorila pre všetkých powerpointovú prezentáciu o živote a diele Pavla Országha Hviezdoslava. Ďalšia skupina rozoberala prečítané literárne diela uvedeného spisovateľa, napríklad *Hájnikovu ženu*, *Eža Vlkolinského*, básne *Pozdrav, S Bohom!* a baladu *Zuzanka Hraškovie*. Niektorí zo žiakov sa pokúsili aj o vlastnú tvorbu, ktorá bola inšpirovaná spomínaným spisovateľom. Vďaka uvedeným čitateľským aktivitám na vyučovacích hodinách v podaní žiakov odznelo množstvo zaujímavých informácií, faktov a nádherných veršov.

- Školská koordinátorka **Janka Dzvoníková z Konzervatória v Košiciach** uviedla, že počas októbra prebiehalo na ich škole čítanie ľubovoľných literárnych diel od Pavla Országha Hviezdoslava a Boženy Slančíkovej-Timravy, pričom žiaci aj prerozprávali svojim spolužiakom prečítaný príbeh, ktorý ich najviac zaujal. Čítanie literárnych diel od spomínaných predstaviteľov slovenského realizmu doplnili o vypracovanie a prezentovanie powerpointovej prezentácie diela *Ťapákovci* od Boženy Slančíkovej-Timravy a *Hájnikovej ženy* od Pavla Országha Hviezdoslava na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry.
- Školská koordinátorka **Martina Balogová z Gymnázia v Krompachoch** napísala, že výrobu záložiek sprevádzali tri pozoruhodné čitateľské aktivity. Najskôr to bola burza kníh s názvom *Prines knihu, zober knihu*, v rámci ktorej žiaci doniesli knihy, ktoré prečítali, a zobrali si iné, ktoré priniesli iní žiaci. Následne to bola čitateľská aktivita s názvom *Čitateľský maratón*. Treťou čitateľskou aktivitou bola súťaž v čitateľskej gramotnosti nazvaná *Viem, čo čítam?*
- Školská koordinátorka **Diana Vidinská zo Strednej zdravotníckej školy v Rožňave** uviedla, že tento celoslovenský projekt sa už na ich škole udomácnil. Žiaci sa každoročne tešia na výrobu záložiek i na všetky čitateľské aktivity, ktoré ich sprevádzajú najmä v mesiaci október. Do uvedeného celoslovenského projektu sa s radosťou zapájajú aj členovia krúžku *Čítame vo všetkých jazykoch*, ktorý vedie práve školská koordinátorka. Jeho členovia sa pravidelne stretávajú v týždenných intervaloch a navzájom sa nielen povzbudzujú v čítaní, ale zároveň je ich práca zdrojom inšpirácie pre ostatných žiakov školy.

Väčšina stredných škôl k záložkám do balíka pribalila propagačné materiály o činnosti školy a o svojom regióne, monografie miest a regiónov, informačné brožúrky, školské časopisy, školské ročenky, fotografie žiakov, ktorí sa aktívne zúčastnili výroby záložiek na danej škole, rôzne upomienkové predmety či dokonca darčeky pre školských koordinátorov. Zúčastnené školy na svojich webových sídlach uverejňovali fotografie z priebehu realizácie celoslovenského projektu, fotografie s najkrajšími záložkami, stručné informácie o uvedenom celoslovenskom projekte a takisto písali články do školských časopisov o kreatívnej podpore čítania. Často si zo svojich alebo aj z priateľských záložiek urobili nástenky alebo výstavy vo vestibule škôl alebo v triedach. Rovnako pre členov svojej školskej komunity pripravovali nástenky alebo nástenné noviny k uvedeným výročiam Pavla Országha Hviezdoslava a Boženy Slančíkovej-Timravy. Viacerí školskí koordinátori sa navzájom dohodli, že zostanú v priateľskom kontakte a budú hľadať ďalšie spôsoby prehlbovania priateľských vzťahov napríklad aj vo forme spoločnej návštevy zástupcov školy, literárnej exkurzie či školského výletu. Uvedenú spoluprácu môžeme deklarovať na príklade Strednej odbornej školy polytechnickej z Dolného Kubína, ktorá pozvala rovesníkov zo Strednej odbornej školy chovu

koní a služieb zo Šale práve na literárnu exkurziu do Oravského múzea P. O. Hviezdoslava, na návštevu hrobu Pavla Országha Hviezdoslava na dolnokubínskom historickom cintoríne a taktiež na návštevu jeho rodiska vo Vyšnom Kubíne.

Výmena záložiek opäť pomohla pedagógom zábavnou formou získať žiakov pre kreatívne čítanie a upevniť ich vzťah ku knihám a školskej knižnici. Rovnako výrazne prispela k vytváraniu živých spoločenstiev stredoškolákov, v ktorých s radosťou a nadšením pracovali, rozprávali sa o prečítanom a navzájom podporovali svoje čitateľské záujmy a osobné talenty. Výroba záložiek, konkrétne jej výtvarná činnosť, zároveň pomohla žiakom rozvinúť jemnú motoriku, tvorivosť, predstavivosť, fantáziu, emočnú inteligenciu a umožnila im uspokojiť ich estetické cítenie a potrebu sebarealizácie. Práca na záložkách zároveň priniesla všetkým žiakom, teda aj žiakom pochádzajúcim zo sociálne znevýhodneného prostredia a málo podnetného prostredia potešenie z tejto činnosti, obohatila ich o skúsenosť zo sústredenej práce a o pocit hrdosti nad ňou samou. Žiak sa pri nej učí nielen preberať spolurozhodovanie o tom, čo sa ho týka, ale učí sa aj rešpektovať potreby druhých a čestne si splniť svoj záväzok voči poväčšine neznámemu kamarátovi z pridelenej partnerskej školy.

Pridanou hodnotou celoslovenského projektu, ako už bolo viackrát uvedené, bolo oživenie vyučovacieho procesu v prezenčnej alebo dištančnej forme, podpora medzipredmetových vzťahov, ako aj podpora štúdia osobností a diel slovenského realizmu a spoločné pripomenutie si 100. výročia úmrtia Pavla Országha Hviezdoslava a 70. výročia úmrtia Boženy Slančíkovej-Timravy v školských komunitách. Rovnako jeho bonusom bolo nadviazanie nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami a rovesníkmi zo všetkých kútov Slovenska.

Vyhodnotenie i výber z dobrovoľného hodnotenia celoslovenského projektu 93 strednými školami spolu s **fotografiami z priebehu výroby záložiek alebo s fotografiami so samotnými najkrajšími záložkami** je dostupný na webovom sídle odboru SPK (www.spgk.sk) v časti Školské knižnice, link Celoslovenský projekt Záložka do knihy spája slovenské školy.

K uvedeným obom projektom, teda k česko-slovenskému projektu *Záložka do knihy spája školy* a celoslovenskému projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*, považujeme ešte na základe zaslaných hodnotení od školských koordinátoriek a školských koordinátorov **doplniť dôležité informácie**, a to že práca na záložkách prináša žiakom potešenie z tejto činnosti, obohacuje ich o skúsenosť zo sústredenej práce a o pocit hrdosti nad samotnou vyrobenou záložkou. Žiaci sa v rámci týchto projektov učia jednak preberať spolurozhodovanie o tom, čo sa ich týka, a jednak sa učia aj rešpektu k potrebám druhých rovesníkov a k čestnému plneniu si svojho záväzku voči poväčšine neznámemu kamarátovi z pridelenej partnerskej školy.

Celoslovenský projekt Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice

Odbor SPK pri príležitosti **Medzinárodného dňa školských knižníc**, ktorý pripadol na **25. október 2021**, zorganizoval **17. ročník celoslovenského projektu Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice** na tému *Radostná podpora zážitkového učenia školskou knižnicou*. Záštitu nad celoslovenským projektom prevzalo ministerstvo školstva. Cieľom celoslovenského projektu bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici a k čítaniu, poznávaniu nového. Rovnako jeho

zámerom bolo, aby každý žiak mohol prispieť svojou inšpiráciou a svojím talentom k slávnostnému priebehu osláv Medzinárodného dňa školských knižníc.

Do celoslovenského projektu sa do 21. októbra 2021 prihlásilo **185 školských knižníc v základných školách a stredných školách**. Na základe skutočnosti, že z dôvodu zhoršenej epidemiologickej situácie v súvislosti s ochorením Covid-19 niektoré triedy v prihlásených v základných školách a stredných školách prešli na dištančnú výučbu, 29 školských knižníc z prihlásených škôl, ktoré mali pripravené podujatie pre svojich žiakov, ho z uvedeného dôvodu nemohlo zorganizovať. Oslavu Medzinárodného dňa školských knižníc napokon zorganizovalo **158 školských knižníc v základných školách a stredných školách s celkovým počtom 25 973 účastníkov podujatí**.

Odborná porota, zložená zo zástupcu vyhlasovateľa celoslovenského projektu a dvoch zástupcov školských knižníc, hodnotila podujatia v troch kategóriách. V kategórii A hodnotila, či bolo **podujatie v súlade s vyhlásenou témou *Radostná podpora zážitkového učenia školskou knižnicou***, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 20 bodov. V kategórii B hodnotila **originalitu a vtipnosť realizovaného podujatia**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 20 bodov. V kategórii C hodnotila **úroveň popisu podujatia po formálnej stránke – úplnosť povinných údajov**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 10 bodov.

Odborná komisia nehodnotila podujatie 2 školským knižniciam. Dôvodom ich vyradenia z hodnotiaceho kola bolo nesplnenie formálnych náležitostí v súlade s vyhlásenými podmienkami celoslovenského projektu (nesplnenie povinnej elektronickej registrácie). Do hodnotiaceho kola celoslovenského projektu postúpilo 156 školských knižníc.

Po sčítaní bodov udelených jednotlivými členmi odbornej komisie bolo určené výsledné poradie zúčastnených školských knižníc.

Dvanásť ocenených školských knižníc získalo **knižné dary podľa ich vlastného výberu od Metodicko-pedagogického centra a od štyroch partnerov celoslovenského projektu v celkovej sume 2 610 €**. Prvým siedmim víťazom celoslovenského projektu **venoval organizátor celoslovenského projektu knižné publikácie do ich knižničného fondu v celkovej sume 2 000 €**. Boli to:

- Školská knižnica Základnej školy na Lipovej ulici v Spišskej Novej Vsi,
- Školská knižnica Gymnázia Ladislava Novomeského v Bratislave,
- Školská knižnica Špeciálnej základnej školy v Zlatých Klasoch,
- Školská knižnica Spojenej školy na Pankúchovej ulici v Bratislave,
- Školská knižnica Základnej školy na Pugačevovej ulici v Humennom,
- Školská knižnica Základnej školy v Nesvadoch,
- Školská knižnica Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Trenčíne.

Partneri celoslovenského projektu venovali ďalším piatim oceneným školským knižniciam **knižné publikácie podľa vlastného výberu do ich knižničného fondu v celkovej sume 610 €**. Zvláštne ceny získali:

- **Školská knižnica Základnej školy s materskou školou Jána Bakossa v Banskej Bystrici,**
- **Školská knižnica Základnej školy – Grundschule v Kežmarku,**
- **Školská knižnica Spojenej školy na Tilgnerovej ulici v Bratislave,**
- **Školská knižnica Spojenej školy internátnej v Trenčíne,**
- **Školská knižnica Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Galante.**

Absolútnym víťazom 17. ročníka celoslovenského projektu sa stala **Školská knižnica Základnej školy na Lipovej ulici v Spišskej Novej Vsi**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom ***Kniha oslavuje***. Cieľom podujatia bolo prostredníctvom zábavných foriem práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici a k čítaniu, poznávaniu nového. V úvode podujatia všetci žiaci postupne prezentovali z domu prinesenú najobľúbenejšiu knihu a hovorili svojim spolužiakom, prečo práve túto knihu by si mali prečítať. Nato sa podľa jednotlivých ročníkov aktívne zúčastnili niekoľkých originálnych, vtipných a zábavných čitateľských aktivít. Napríklad prváci v rámci rozprávkového kvízu riešili zaujímavé úlohy, ktoré boli tvorené z klasických rozprávok. Druháci v rámci aktivity nazvanej ***Kniholes*** vyrábali z tvrdého papiera veselé ponožky, na ktoré nakreslili obľúbené rozprávkové postavičky. Počas tvorivého písania vymýšľali žartovné hádanky, vtipy a pesničky. Tretiaci zase tvorili z tvrdého papiera krásne darčekové hrnčeky, na ktoré písali citáty z obľúbených kníh a farebne ich zdobili. Štvrtáci v malých skupinkách písali srdečné blahoželanía knihám a priali im, aby ich vydavatelia čo najviac vydávali a zanielení čitatelia čo najviac čítali. Potom špeciálnymi fixkami, ktoré boli určené pre maľovanie a dekoráciu textilu, kreslili na bavlnené trička farebné obrázky s knižnou tematikou. Ostatné ročníky písali napríklad krásne básničky na tému kniha, ďakovné radostné listy knihám, navrhovali pútavé obaly, inzeráty či reklamy na knihy.

Na druhom mieste sa umiestnila **Školská knižnica Gymnázia Ladislava Novomeského v Bratislave**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom ***Cesta k Lacovi Novomeskému***. Podujatie prebiehalo v rámci celého vyučovacieho procesu a bolo určené všetkým žiakom. Otvorili ho moderátori podujatia v školskej aule prostredníctvom prezentácie krátkeho edukatívneho filmu ***Lacova ponožka***, ktorého cieľom bolo predstaviť osobnosť Ladislava Novomeského ako politika, novinára, reportéra, publicistu a básnika. Následne sa žiaci v rámci súťaže nazvanej ***Rozstrihaný Laco*** hravou formou podrobnejšie zoznamovali s jeho básnickými zbierkami. Ďalšou aktivitou zábavného podujatia bola videoprojekcia s názvom ***Duch našej školy***, v ktorom žiaci vyzdvihli vplyv Ladislava Novomeského na harmonický rozvoj mladých osobností, ktoré v minulosti absolvovali ich školu a uplatnili sa v rôznych sférach spoločenského, kultúrneho, športového a politického života. Sprievodným podujatím zážitkového vyučovania bolo celodenné riešenie zábavných a tvorivých čitateľských úloh, na základe ktorých sa žiaci podrobnejšie zoznamovali s krásnymi a podnetnými veršami uvedeného básnika ľavicovej avantgardy. Navyše na obrazovke v priestoroch vstupnej haly školy prebiehala celodenná prezentácia o živote a tvorbe Ladislava Novomeského.

Z tretieho miesta sa radovala **Školská knižnica Špeciálnej základnej školy v Zlatých Klasoch**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *V kráľovstve rozprávok*. Podujatie zorganizovala vo forme projektového dňa, pričom všetky zábavné a inšpiratívne čitateľské aktivity zvolila v súlade s mentálnymi schopnosťami žiakov a s cieľom podporiť ich kreativitu, fantáziu, dobrý vzťah ku knihe a k školskej knižnici. V rámci pútavých čitateľských aktivít, ktoré nazvala školská knižnička podľa jednotlivých ľudových rozprávok, napríklad *Snehulienka a sedem trpaslíkov*, *Tri prasiatka*, *O dvanástich mesiačikoch*, *Vlk a kozliatka*, *Rozprávka o rybárovi a jeho žene*, sa žiaci s pomocou svojich triednych učiteľov venovali motivačnému rozprávaniu o knihe, prezeraniu ilustrácií, maľovaniu obrázkov, prerozprávaniu prečítaného alebo vypočutého obľúbeného príbehu, dramatizácii veselých básničiek a krásnych slovenských ľudových rozprávok, hraniu vtipných malých divadielok s využitím krásnych makiet rozprávkových postáv, spievaniu žartovných pesničiek so sprievodom hudobného nástroja či riešeniu zaujímavých úloh v pracovných listoch, ktoré boli zamerané na hravé poznávanie sveta rozprávok a iných pútavých príbehov zapožičaných zo školskej knižnice.

Štvrtému miestu sa potešila **Školská knižnica Spojenej školy na Pankúchovej ulici v Bratislave**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Čitateľské mosty*. Podujatie bolo pripravené vo forme fiktívneho cestovania po svete, pričom takzvaným dopravným prostriedkom boli vlastné skúsenosti, vedomosti a čitateľské zážitky žiakov. Na začiatku podujatia každý žiak dostal z papiera vyrobený cestovný pas, do ktorého si počas jednotlivých tvorivých a mimoriadne pútavých aktivít robil osobné zápisky a lepil nálepky, ktoré mu darovali hlavní hrdinovia po predstavení jednotlivých hraných ukážok z vybraných knižných príbehov z celého sveta. Žiaci sa tak hravou formou zoznámili napríklad s Malým princom z Francúzska, s Harry Potterom z Anglicka, s dômyselným rytierom Don Quijotom de la Mancha zo Španielska, s bratmi Grimmovcami z Nemecka či Mauglim z Indie. Na konci podujatia prebiehala živá diskusia, počas ktorej sa žiaci navzájom delili o príhody, postrehy a skúsenosti z celého inšpiratívneho a mimoriadne pútavého zážitkového učenia sa o významných spisovateľoch, ktorí reprezentovali krajiny ich spolužiakov – rovesníkov na škole.

Piate miesto bolo udelené **Školskej knižnici Základnej školy na Pugačevovej ulici v Humennom**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Čarovný svet knihovčielok*. Samotné podujatie prebiehalo vo forme zážitkového vyučovania a s využitím pútavých a zábavných kolektívnych foriem práce s knihami v ich školskej knižnici. Žiaci na piatich stanovištiach, ktoré boli nazvané napríklad *Cestovanie časom*, *Čarovný kútik*, *Meduško*, *Poznáš ma?*, *Knihovčielky na potulkách prírodou*, riešili inšpiratívne zadania rôznych vtipných úloh. Zámerom týchto úloh bolo nielen posilniť dobrý vzťah žiakov ku školskej knižnici, naučiť ich orientovať sa v jej knižničnom fonde a vedieť vyhľadávať konkrétne tituly z odbornej literatúry, ale aj prepojiť čítanie s porozumením s biológiou, geografiu a slovenským jazykom a literatúrou. Riešenia jednotlivých úloh si žiaci zapisovali do pracovných listov, ktoré mali formu medových plástov. Napríklad na stanovišti nazvanom *Knihovčielky na potulkách prírodou* žiaci v oddelení biológie a geografie najskôr hľadali konkrétne tituly kníh (napr. *Krížom krážom prírodou*, *Minipríručka: Hmyz, Základy včelárstva*), v ktorých potom vyhľadávali informácie o živote včiel a ich význame pre našu planétu. Takisto kreslili včielky a tvorili o nich pútavé myšlienkové mapy.

Šieste miesto získala **Školská knižnica Základnej školy v Nesvadoch**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Indiánska cesta do školskej knižnice* vo forme zážitkového učenia. Na jeho začiatku sa žiaci v prestrojení za Indiánov prostredníctvom rozmanitých hravých,

vtipných a inšpiratívnych čitateľských aktivít podrobne venovali poznávaniu života Indiánov. Napríklad sa zoznamovali s ich spôsobom stravovania, obliekania, rituálmi či posunkovou rečou. Následne si aktívne a hravou formou vyskúšali aj niektoré zvyky z ich života. Svoju takzvanú indiánsku cestu ukončili v školskej knižnici krstom najmladších prvákov – Indiánov za používateľov školskej knižnice. Zdrojom inšpirácie na zorganizovanie zaujímavého podujatia boli informačné pramene v klasickej i elektronickej forme, ktoré sa nachádzali v knižničnom fonde školskej knižnice.

Siedme miesto patrilo **Školskej knižnici Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Trenčíne**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Hobití večierok – vitajte vo svete fantasy* takisto vo forme zážitkového učenia. Žiaci si na hodinách slovenského jazyka a literatúry, spoločenskej komunikácie a anglického jazyka najskôr prečítali rozmanité ukážky z knihy *Hobit* od Johna Ronalda Tolkiena a nato spoločne diskutovali o hobitoch, ich svete, charaktere, výzore, spôsobe života a snažili sa ho porovnávať s ich vlastným životom. V ďalšej časti podujatia navštevovali takzvanú hobitiu noru, v ktorej na motívy mýtov a legiend z knihy *Stredozem* od toho istého autora riešili rôzne originálne, pútavé a vtipné úlohy zamerané na aktívnu prácu s literárnym textom. V jednotlivých podnetných čitateľských aktivitách zároveň prejavili aj svoju kreativitu, šikovnosť či získanú odbornú zručnosť. Napríklad aktivita nazvaná *Hobití večierok* sa stala kulisou pre seberealizáciu žiakov gastronomických odborov, ktorí pre svojich spolužiakov pripravili takzvané hobitie slávnostné tabule. V kozmetickom a kaderníckom salóne robili zase spolužiačky svojim rovesníckam vizáž na motívy mýtov a legiend zo spomínanej knihy *Stredozem*.

V rámci udeľovania zvláštnych cien celoslovenského projektu školským knižniciam:

- **Klub mladých čitateľov Albatros** (www.kmc.sk) venoval **Školskej knižnici Základnej školy s materskou školou Jána Bakossa v Banskej Bystrici**, ktorá sa umiestnila ako prvá základná škola mimo poradia víťazov, do jej knižničného fondu **knihy v hodnote 150 €**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Cesta okolo sveta za jeden deň* vo forme zážitkového učenia a s využitím informačných zdrojov zo svojho knižničného fondu. Cieľom podujatia bolo, aby všetci žiaci hravou formou a prostredníctvom pripravených exkurzií, besied či workshopov získali bohaté informácie z histórie, vedy, kultúry, umenia či športu jednotlivých vybraných krajín. Napríklad prváci pomysleným spôsobom navštívili v Dánsku známeho rozprávkara Hansa Christiana Andersena a aktívne sa venovali práci s jeho najznámejšími rozprávkami. Druháci podobným fiktívnym spôsobom navštívili Mexiko, kde sa podrobnejšie zoznamovali s jeho hlavným mestom. Žiaci z 2. stupňa zase prostredníctvom aktivít nazvaných *Doprava nielen na kolesách*, *Svetobežníci* a *Krížom krížom* získali bohaté informácie o významných spisovateľoch a najznámejších pamätihodnostiach napríklad z Anglicka, Austrálie, Spojených štátov amerických, Kanady či Nemecka, Francúzska a Ruska. Výstupom zo zaujímavého podujatia boli takzvané študijné galérie umiestnené v priestoroch školskej knižnice a na hlavnej chodbe školy a výstava suvenírov a miniatúr svetových stavieb, ktoré žiaci počas zážitkového učenia spoločne vytvorili.
- **Vydavateľstvo Tatran** (www.slovtatran.sk) venovalo **Školskej knižnici Základnej školy – Grundschule v Kežmarku**, ktorá sa umiestnila ako druhá základná škola mimo poradia víťazov, do jej knižničného fondu **knihy v hodnote 150 €**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Jesenné zážitkové vyučovanie*. Žiaci pracovali na riešení vtipných, inšpirujúcich a zaujímavých čitateľských aktivít vo

svojich triedach. Napríklad prváci si spoločne zahrli bábkové divadielka na motívy ľudových rozprávok, ako boli napríklad *Ako dedko repku zasadil* a *O červenej čiapočke*. Druháci po prečítaní knihy *O Gul'kovi Bombul'kovi* kreslili, maľovali, strihali a spoločne si pripravili knihu, ktorú nazvali *O Gul'kovi*. Štvrtáci sa zase prostredníctvom zaujímavých úloh dozvedeli, ako vzniká kniha, koľko ľudí je potrebných na jej vznik a uvedenie na knižný trh a takisto podľa zadaných indícií z knihy *Harry Potter* riešili pútavé tajničky. Piataci, naopak, zhotovovali 3D modely planét Slnecnej sústavy a Slnka, pričom sa pridržovali informácií z encyklopédií. Šiestaci preložili rozprávku *Žabí princ* do slovenčiny. Zaujímavé podujatie bolo doplnené besedou so spisovateľkou a historičkou Norou Baráthovou.

- **ŠEVT, a. s., (www.sevt.sk/firstnews)** venoval **Školskej knižnici Spojenej školy na Tilgnerovej ulici v Bratislave**, ktorá sa umiestnila ako prvá stredná škola mimo poradia víťazov, do jej knižničného fondu **50 výťažkov anglických novín First News z Veľkej Británie z ročníka 2019/2020 a knihy Practice Book a Course v hodnote 150 €**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Tilgnerácky festival zážitkov – TIFEZA 2021* formou rôznych zaujímavých a vtipných čitateľských aktivít, ako boli napríklad *Karneval literárnych postáv*, *Starší mladším*, *Knižné pokusy*, *Adoptuj si knihu*, *Z ktorej rozprávky*, *Čo vieš o školskej knižnici*, *Čítanie na lavičkách*, *Divy prírody*, *Pomôž Viktorovi Tilgnerovi*. Napríklad v rámci čitateľskej aktivity *Karneval literárnych postáv* prebiehalo čítanie z najobľúbenejších kníh, ktoré si žiaci priniesli do školy, a hádanie, o akú literárnu postavu ide, za ktorú prišiel príslušný žiak preoblečený do školy. V rámci druhej čitateľskej aktivity *Starší mladším* zahrli starší spolužiaci mladším spolužiakom nielen rôzne divadielka, ale aj pre nich pripravili tvorivé úlohy venované najmä poznávaniu najznámejších rozprávkarov. V rámci tretej čitateľskej aktivity *Knižné pokusy* robili žiaci s pomocou učiteľky chémie rozmanité chemické pokusy podľa názorných príkladov, ktoré boli uvedené v požičanej knihe zo školskej knižnice *101 mega vedeckých experimentov*.
- **Knižná edícia pre malých čitateľov Stonožka (www.stonozka.sk)** venovala **Školskej knižnici Spojenej internátnej školy v Trenčíne**, ktorá sa umiestnila ako tretia základná škola mimo poradia víťazov, do jej knižničného fondu **knihy v hodnote 80 €**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Môj literárny vzor*. Samotné podujatie sa začalo reláciou v školskom rozhlase, počas ktorej sa žiaci dozvedeli o celodenných plánovaných čitateľských aktivitách, ktoré boli pre ne pripravené v jednotlivých triedach. Nato sa triedni učitelia rozprávali so žiakmi o ich obľúbených literárnych hrdinoch, knihách, význame čítania a fungovaní školskej knižnice. Ďalej pokračovali v realizácii rôznych zábavných foriem práce s knihami. Hrali sa pútavé didaktické hry. Venovali sa dramatizácii veselého literárneho textu či hraníu rolí, ktoré boli primerané ich zdravotnému znevýhodneniu a veku a ktorých cieľom bolo aj zatriťvnenie čítania, posilnenie vzájomnej spolupatričnosti a súdržnosti v triede. Napríklad žiaci čítali rôzne ľudové rozprávky, snažili sa vytvoriť vlastnú ilustráciu na motívy prečítaného literárneho úryvku, riešili inšpiratívne a vtipné hlavolamy a rébusy. Dokonca vyhľadávali aj zaujímavé informácie na tému, ako vzniká kniha, kto je to spisovateľ, ako sa vyhľadávajú knihy v školskej knižnici.
- **Knižná edícia pre mladých čitateľov YOLI (www.yoli.sk)** venovala **Školskej knižnici Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Galante**, ktorá sa umiestnila ako druhá stredná škola mimo poradia víťazov, do jej knižničného fondu **knihy v hodnote 80 €**. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Radosná*

práca s knihami, ktoré pozostávalo zo štyroch originálnych a vtipných čitateľských aktivít. V rámci prvej čitateľskej aktivity nazvanej **Pevnosť kníh** žiaci lúštili zaujímavú literárnu tajničku, ktorej jednotlivé písmenká boli ukryté v podobe ukrytých indícií v priestoroch školy. V rámci druhej čitateľskej aktivity nazvanej **Wallreading** mali žiaci za úlohu zodpovedať na kvízové otázky, ktoré sa týkali troch odlišných textov, ako boli napríklad článok o Karolovi Duchoňovi, ukážky z kníh *Černobyl'ská modlitba* a *Denník odvážneho bojka*. Texty boli umiestnené na rôznych nástenkách v škole. V rámci tretej čitateľskej aktivity nazvanej **Skrývačka** sa žiaci v dvojiciach zahrali na poslov informácií a usilovali sa zachytiť čo najviac pravdivých informácií z vybraného literárneho diela. V rámci poslednej čitateľskej aktivity žiaci vytvárali takzvaný *Strom lásky pre Marínu*. Na kartičky písali najkrajšie verše z najdlhšej ľúbostnej básne venovanej Sládkovičovej láske.

Vyhodnotenie celoslovenského projektu je dostupné na webovom sídle odboru SPK (www.spgk.sk) v časti Školské knižnice, link Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice.

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

Vzhľadom na už niekoľkokrát spomínanú schválenú redukciu štatistických ukazovateľov ministerstvom školstva nebudeme môcť v úplnosti komentovať proces elektronizácie a internetizácie v školských knižniciach, ale len okrajovo (tabuľka 8). V porovnaní s rokom 2020 sa počet školských knižníc, ktoré vlastnili **automatizovaný knižnično-informačný systém**, v roku 2021 **zvýšil o 6 %**.

Po prvé, pripomíname, že pri zbere tohto štatistického ukazovateľa sa po štvrtýkrát aplikovala metodika CVTI SR, podľa ktorej sa mohli vykazovať okrem automatizovaných knižnično-informačných systémov aj elektronické programy (napr. aScAgenda, eŠkola), ktorých súčasťou bol modul Knižnica, ktorý umožňoval školským knižniciam evidovať všetky povinné údaje v súlade s platným právnym stavom.¹⁴ Školské knižnice najčastejšie využívali tieto automatizované knižnično-informačné systémy: Biblib, Clavius, Knižničný systém pre malé a stredné knižnice, Profilib.¹⁵

Po druhé, považujeme za dôležité znovu pripomenúť eurofondovú výzvu **na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách**, v rámci ktorej bol oprávnenou položkou aj nákup automatizovaného knižnično-informačného systému.¹⁶

¹⁴ Ostatné elektronické programy, ktoré nespĺňali všetky zákonom stanovené podmienky napríklad pri vedení odbornej evidencii knižničných dokumentov, evidencii registrovaných používateľov, evidencii absenčných výpožičiek, vyradovaní knižničných dokumentov, nemali školské knižnice v tomto štatistickom ukazovateli vykazovať.

¹⁵ Z finančných prostriedkov ministerstva školstva v rámci rozvojového projektu *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc*, ktorý sa realizoval v rokoch 2006 – 2009, 2011 a 2013, ich malo zakúpených 393 školských knižníc z celkového počtu 602 podporených školských knižníc v základných školách a v stredných školách.

¹⁶ V rámci uvedenej výzvy mala školská knižnica stanovený limit 6 900 € na technické a technologické vybavenie. Oprávnenými položkami boli: 1 počítač pre školského knihovníka, 5 počítačov/notebookov pre používateľov školskej knižnice, 5 tabletov pre používateľov školskej knižnice, **knižnično-informačný systém**, čítačka čiarových kódov, tlačiareň, kopírovací stroj, skener, televízor, DVD prehrávač, dataprojektor a premietacie plátno.

Z celkového počtu 1 531 školských knižníc vykázalo **92 školských knižníc**, že má umiestnený **online katalóg na internete**. Oproti predchádzajúcemu roku je to nárast až o **21,05 %**.

Tabuľka 8 Informačné technológie v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Automatizovaný knižnično-informačný systém	512	544	+6,25
Online katalóg školskej knižnice na internete	76	92	+21,05

Za zvlášť dôležité považujeme upozorniť na **nedostatočné vybavenie** školských knižníc **automatizovanými knižnično-informačnými systémami**, ktoré by im pomohli:

- zlepšiť prístup ku knižničnému fondu prostredníctvom **online katalógu**,
- zrýchliť spracovanie knižničných dokumentov a informácií tým, že by sa **vylúčilo** duplicitné spracovanie tých istých údajov,
- vykonávať elektronickú katalogizáciu a preberať hotové **katalogizačné záznamy** zo Súborného katalógu knižníc Slovenskej republiky,
- skvalitniť poskytovanie **knižnično-informačných služieb** pre používateľov školských knižníc s prepojením jednotlivých online modulov, napríklad online katalógu s výpožičným procesom,
- pripojiť školskú knižnicu na **internet školy**,
- poskytovať **elektronické služby**, napríklad vyhľadávanie v lokálnych a vonkajších databázach,
- poskytovať **základné elektronické služby**, najmä prístup k elektronickému katalógu školskej knižnice, prístup k webovej stránke školskej knižnice, ktorá je súčasťou webového sídla školy alebo v prípade málotriedky príslušnej obce, prezeranie voľných internetových zdrojov v školskej knižnici prostredníctvom elektronických zariadení (počítač, tablet, vreckový počítač a iné) s pripojením na internet, prístup k elektronickej zbierke v školskej knižnici,
- poskytovať **špeciálne elektronické služby**, najmä vo forme prístupu k elektronickej zbierke mimo školskej knižnice, zabezpečenie elektronického dodávania dokumentov, elektronických referenčných služieb, elektronických rešeršných služieb, poskytovanie inštrukcií používateľom k elektronickým službám a zabezpečenie prístupu na internet,
- skvalitniť **vedenie** školskej knižnice a **vykazovanie** štatistických údajov získaním ďalších informácií, ktoré vznikli pri spracovaní,
- **zredukovaním** rutinnej práce školského knihovníka a **získanie časového priestoru** pre zlepšenie knižnično-informačných služieb používateľom školskej knižnice,

- vylepšiť **obraz školskej knižnice** na verejnosti,
- osvojovať, upevňovať a prehĺbovať rozvoj **čitateľskej a informačnej gramotnosti** používateľov školskej knižnice.

K 31. decembru 2021 **nevlastnilo automatizovaný knižnično-informačný systém alebo prestalo v ňom pracovať až 65 %** školských knižníc. Na okraj uvádzame dôležité doplňujúce informácie, ktoré boli získané na základe riadeného rozhovoru s riaditeľmi škôl a so školskými knihovníkmi, že každoročne pribúda väčší počet školských knižníc, ktoré prestávajú spracovávať knižničné jednotky automatizovaným spôsobom v zakúpených automatizovaných knižnično-informačných systémoch,¹⁷ a to z nasledujúcich dôvodov:

- nedostatok finančných prostriedkov na pokrytie nákladov na servis počítačov a tlačiarní, na ročnú aktualizáciu automatizovaných knižnično-informačných systémov alebo ich servis,
- morálna opotrebovanosť počítačov – nedostatok finančných prostriedkov na kúpu nových počítačov,
- zmena školského knihovníka, ktorý nevie pracovať s daným automatizovaným knižnično-informačným systémom alebo dokonca nemá ani záujem pracovať s ním,
- problémy v komunikácii zamestnancov školy (napr. nezáujem riaditeľa školy o podporu prevádzky automatizovaného knižnično-informačného systému alebo dokonca o prevádzku a činnosť školskej knižnice).

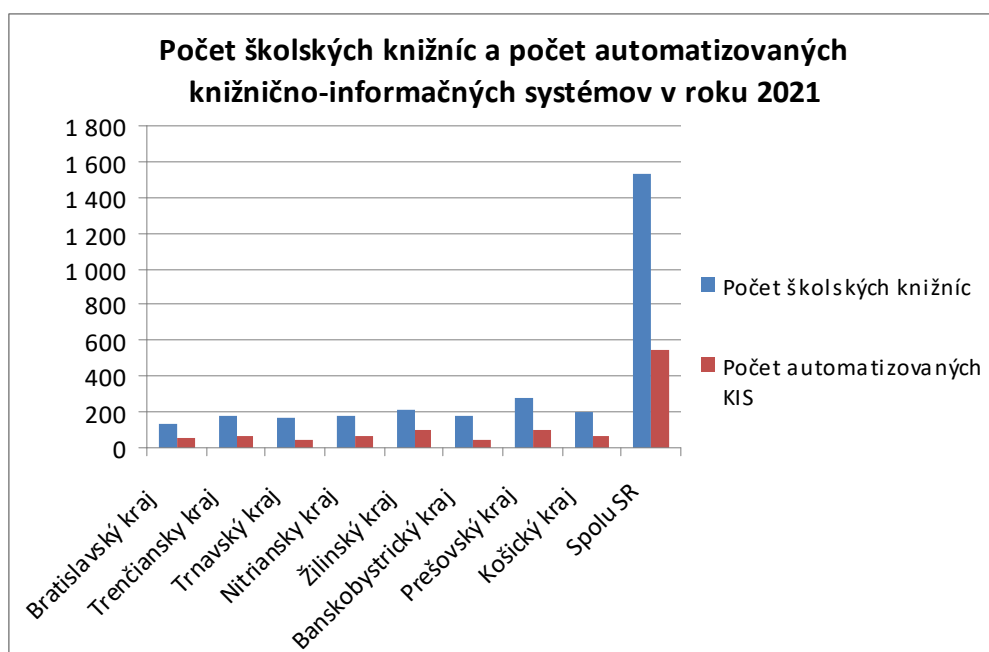
Na druhej strane za povšimnutie stojí skutočnosť, že **najväčšie percentuálne zastúpenie počtu automatizovaných knižnično-informačných systémov** v porovnaní s počtom školských knižníc je v **Žilinskom kraji (48,48 %)**. O niečo menší počet vykázali školské knižnice z **Bratislavského kraja (40,60 %)**. Približne rovnaký počet majú školské knižnice z **Nitrianskeho kraja (36,41 %)**, **Prešovského kraja (36,20 %)** a **Trenčianskeho kraja (36,06 %)**. V zostupom poradí nasledujú školské knižnice z **Košického kraja (31,47 %)**, **Banskobystrického kraja (28,57 %)** a **Trnavského kraja (26,95 %)**.

¹⁷ Táto skutočnosť sa týka 393 školských knižníc, ktoré si zakúpili automatizovaný knižnično-informačný systém v rámci rozvojového projektu ministerstva školstva *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc* v rokoch 2006 – 2009, 2011 a 2013.

Tabuľka 9 Počet školských knižníc a počet automatizovaných knižnično-informačných systémov v roku 2021

Ukazovateľ	Počet školských knižníc	Počet automatizovaných knižnično-informačných systémov	%
Bratislavský kraj	133	54	40,60
Trenčiansky kraj	183	66	36,06
Trnavský kraj	167	45	26,95
Nitriansky kraj	184	67	36,41
Žilinský kraj	213	99	46,48
Banskobystrický kraj	175	50	28,57
Prešovský kraj	279	101	36,20
Košický kraj	197	62	31,47
Spolu Slovenská republika	1 531	544	35,53

Graf 8 Počet školských knižníc a počet automatizovaných knižnično-informačných systémov v roku 2021 v krajoch Slovenskej republiky

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

V roku 2021 vykonávalo odborné knižničné činnosti v 1 531 školských knižniciach **1 802 školských knihovníkov**, čo je oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu pokles len o **0,06 %** (tabuľka 10). **Funkciu školského knihovníka** vykonávali predovšetkým **učitelia slovenského jazyka a literatúry**, a to popri vyučovaní ako činnosť súvisiacu s výchovno-vzdelávacou činnosťou učiteľa, alebo **vychovávateľa**.¹⁸

¹⁸ I napriek tomu, že v § 36 ods. 1 písm. l) zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov je uvedený termín **školský špecialista vo**

Dobrou správou je, že mnohí z nich aj v náročnom období trvania pandémie koronavírusu vykonávali svoju prácu s veľkým nadšením, pri vzdelávaní poskytovali svojim používateľom informačnú podporu, inšpiratívnym spôsobom rozvíjali kreatívne čítanie na svojej škole a organizovaním vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí (prostredníctvom voľnočasových aktivít) navzájom spájali členov školskej komunity, aby upevnili ich sebavedomie, rozvinuli ich sociálne kompetencie a osobné talenty.

Tabuľka 10 Personálne zabezpečenie v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Počet zamestnancov školskej knižnice (fyzické osoby)	1 803	1 802	-0,06

Graf 9 Personálne zabezpečenie v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Zriadovatelia školských knižníc (riaditelia škôl a starostovia obcí), školskí knihovníci a pedagogickí zamestnanci využívali odborné poradenstvo metodického centra pre školské knižnice pri výkone odborných knižničných činností a pri organizovaní vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, ktoré boli zamerané na jazykovú kultúru a čitateľskú gramotnosť používateľov.

V rámci výkonu odborných knižničných činností, ako sú **doplňovanie knižničného fondu, odborná evidencia a spracovanie knižničných dokumentov, revízia knižničného fondu, vyradovanie knižničného fondu, organizácia, uchovávanie a ochrana knižničného fondu a poskytovanie knižnično-informačných služieb**, boli predmetom odborných konzultácií predovšetkým otázky zamerané na:

výchove a vzdelávaní, ktorý v súlade s § 38 ods. 4 písm. b) uvedeného zákona vykonáva činnosti v oblasti "využívania knižničných služieb a informačných služieb pre potreby výchovy a vzdelávania, aktualizácie vzdelávania, sebarozvoja žiakov, pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov", pre potreby aplikačnej praxe naďalej používame termín školský knihovník.

- vedenie základnej odbornej evidencie knižničného fondu (napr. vedenie prírastkového zoznamu a zoznamu úbytkov),
- vedenie pomocnej odbornej evidencie (napr. vedenie evidencie absenčných výpožičiek, vedenie evidencie prezenčných výpožičiek, evidencie došlých čísiel periodík),
- vedenie ďalšej pomocnej evidencie (napr. evidencia registrovaných používateľov, evidencia vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, denný zápis o činnosti školskej knižnice),
- vykonávanie revízie knižničného fondu (napr. vydanie príkazu na vykonanie revízie knižničného fondu, vydanie menovacieho dekrétu členom revíznej komisie, vypracovanie zápisnice o výsledku revízie knižničného fondu, vypracovanie zoznamu knižničných dokumentov navrhnutých na vyradenie),
- vyradovanie knižničných dokumentov (vydanie menovacieho dekrétu členom vyradovacej komisie, vypracovanie zoznamu vyradených knižničných dokumentov, povinnosť ponúknuť vyradené knižničné dokumenty iným knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky),
- prípravu rozmanitých podujatí a akcií zameraných na rozvoj informačnej výchovy a čitateľskej gramotnosti,
- vyplňanie štatistických údajov o činnosti školskej knižnice za dané štatistické obdobie,
- postup pri zriadení školskej knižnice alebo pri jej zrušení, prípadne pri zlúčení školskej knižnice s verejnou knižnicou alebo zlúčení školských knižníc z dôvodu zlúčenia dvoch škôl do jednej spojenej školy.

Počas roka 2021 bolo v rámci odbornej poradenskej a konzultačnej služby poskytnutých **3 412 odborných konzultácií**, a to vo forme elektronickej pošty (2 744 písomne evidovaných konzultácií), telefonicky (664 písomne evidovaných konzultácií) a 4 osobných návštev buď v školských knižniciach, alebo návštev školských knihovníkov odboru SPK.

Riaditelia škôl a školskí knihovníci o činnosti svojej školskej knižnice informovali napríklad:

- na pracovných poradách v škole,
- na pracovných stretnutiach so zriaďovateľom školy,
- na stretnutiach s rodičmi žiakov,
- prostredníctvom vydaných stručných informačných materiálov o knižničnom fonde, o poskytovaných knižnično-informačných službách a výpožičných hodinách,
- prostredníctvom článkov a reportáží v regionálnych či celoslovenských printových alebo elektronických médiách,

- prostredníctvom webovej stránky školskej knižnice, ktorá bola súčasťou webového sídla školy alebo obce v prípade málotriedok,
- prostredníctvom Správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy za školský rok 2020/2021, v ktorých uvádzali zrealizované vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti a informačnej výchovy alebo aj stručné zhrnutie práce školského knihovníka.

Ako dôležitý doplnok uvádzame, že niektorí zriaďovatelia školských knižníc využívali na **finančné odmeňovanie práce školského knihovníka** dva základné nástroje, a to osobný príplatok a/alebo odmenu v súlade so zákonom č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Poniektorí z nich namiesto priamej finančnej odmeny za prácu v školskej knižnici poskytli školským knihovníkom náhradné voľno.

Na základe vyššie uvedeného a takisto reálnej skutočnosti, že mnohé školy vo svojich rozpočtoch (v takzvanom normatívnom financovaní) nedokážu vyčleniť finančné prostriedky na mzdové ohodnotenie školského knihovníka, bolo by vhodné, ak by sa do budúcnosti **zvážili dva spôsoby ich financovania, a to následnou úpravou úväzku učiteľa v zákone č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov**. Uvádzame dva návrhy úpravy úväzku učiteľa, ktoré vzišli z riadeného rozhovoru metodičky z metodického centra pre školské knižnice s mnohými riaditeľmi škôl a školskými knihovníkmi.

Prvý návrh úpravy úväzku učiteľa, ktorý vykonáva funkciu školského knihovníka podľa počtu žiakov školy:

- škola s počtom žiakov do 100 – 10 % úväzok školského knihovníka,
- škola s počtom žiakov do 200 – 25 % úväzok školského knihovníka,
- škola s počtom žiakov do 500 – 50 % úväzok školského knihovníka,
- škola s počtom žiakov nad 500 žiakov – 100 % úväzok školského knihovníka.

Druhý návrh úpravy úväzku učiteľa, ktorý vykonáva funkciu školského knihovníka podľa počtu žiakov školy:

- škola s počtom žiakov do 100 – zníženie úväzku učiteľa o 2 hodiny týždenne,
- škola s počtom žiakov do 200 – zníženie úväzku učiteľa o 4 hodiny týždenne,
- škola s počtom žiakov do 500 – zníženie úväzku učiteľa o 6 hodín týždenne,
- škola s počtom žiakov nad 500 žiakov – zníženie úväzku učiteľa o 8 hodín týždenne.

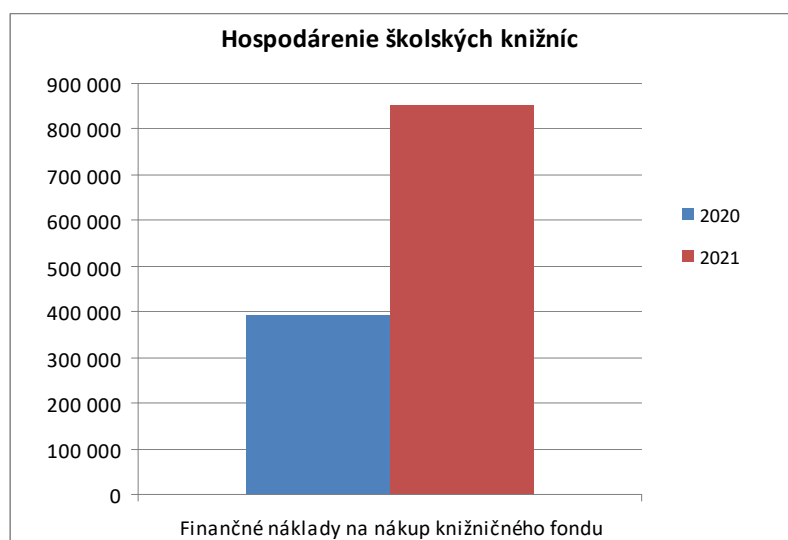
HOSPODÁRENIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Spomínaná redukcia štatistických ukazovateľov v rámci štatistického výkazu sa týkala aj modulu Hospodárenie školských knižníc, z ktorého boli vyradené finančné náklady na činnosť školskej knižnice a mzdové náklady. Z tohto dôvodu uvádzame len finančné náklady na nákup knižničného fondu do školskej knižnice (tabuľka 11). Vysoko pozitívnu správou je, že sa oproti roku 2020 **zvýšil nákup knižničného fondu až o 117,64 %**, pritom kladný údaj v tomto štatistickom ukazovateli **vykázalo 60 %** školských knižníc. V roku 2020 sme zaznamenali zvýšenie o 16,65 %. Je potrebné povedať, že vysoký objem finančných nákladov na nákup knižničného fondu do školských knižníc bol dosiahnutý predovšetkým vďaka realizácii spomenutého **rozvojového projektu Čítame radi** ministerstvom školstva.

Tabuľka 11 Hospodárenie v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Finančné náklady na nákup knižničného fondu	392 568	854 380	+117,64

Graf 10 Hospodárenie v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021

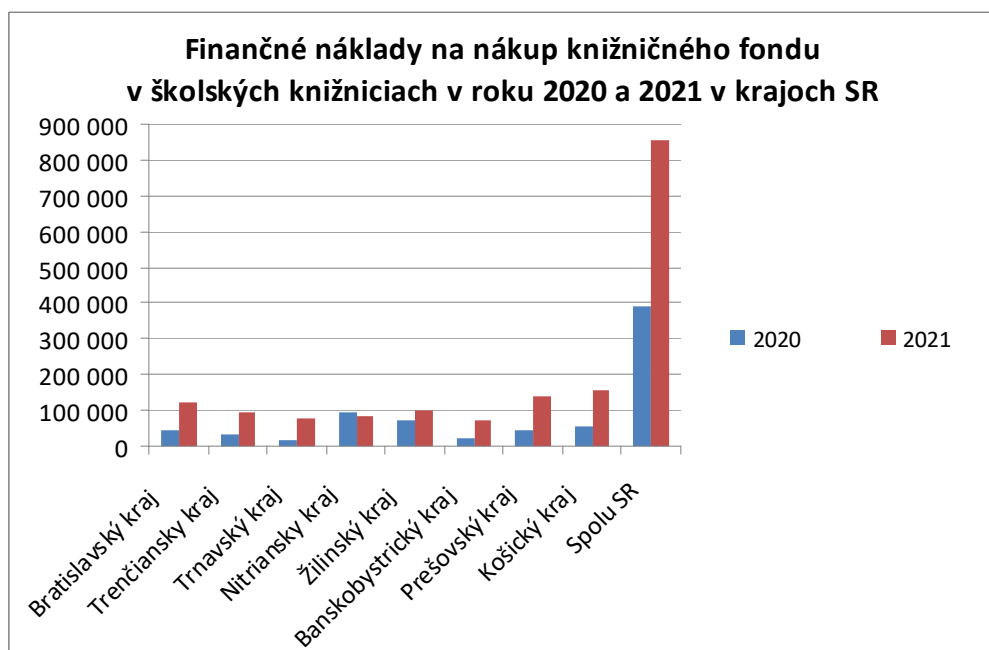

Z hľadiska najväčšieho nárastu objemu vynaložených finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu v roku 2021 sa na pomyslenom prvom mieste umiestnili **školské knižnice z Trnavského kraja**, ktoré zaznamenali nárast až o **337,47 %**. Vysoký nárast vynaložených finančných nákladov na kúpu knižničného fondu vykázali aj **školské knižnice z Banskobystrického kraja (213,09 %)**, **školské knižnice z Prešovského kraja (199,32 %)**, **školské knižnice z Trenčianskeho kraja (198,40 %)**, **školské knižnice z Košického kraja (173,72 %)** a **školské knižnice z Bratislavského kraja (172,84 %)**. Najmenší nárast ročného prírastku knižničných jednotiek vykázali **školské knižnice zo Žilinského kraja (27,86 %)**. Naopak, pokles vynaložených finančných nákladov na kúpu knižničného fondu vykázali **školské knižnice z Nitrianskeho kraja**, a to až o **10,79 %**.

Tabuľka 12 Finančné náklady na nákup knižničného fondu v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021 v krajoch Slovenskej republiky

Ukazovateľ	2020	2021	Nárast/pokles (%)
Bratislavský kraj	44 973	122 706	+172,84
Trenčiansky kraj	32 652	97 434	+198,40
Trnavský kraj	17 321	75 775	+337,47
Nitriansky kraj	96 479	86 069	-10,79
Žilinský kraj	73 166	100 823	+37,80
Banskobystrický kraj	24 087	75 414	+213,09
Prešovský kraj	46 062	137 873	+199,32
Košický kraj	57 828	158 286	+173,72
Spolu Slovenská republika	392 568	854 380	+117,64

Graf 11 Finančné náklady na nákup knižničného fondu v školských knižniciach v rokoch 2020 a 2021 v krajoch Slovenskej republiky

V prípade **23 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami** bol zaznamenaný nárast finančných nákladov na **nákup knižničného fondu až o 330,09 %**, pritom kladné čísla vykázalo 83 % školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami.

ČINNOSŤ METODICKÉHO CENTRA PRE ŠKOLSKÉ KNIŽNICE

Odbor SPK je poverený metodickým riadením školských knižníc v oblasti tvorby metodických materiálov a poskytovaním odborného poradenstva. Činnosť **metodického centra pre školské knižnice zabezpečuje len jedna zamestnankyňa**, metodička pre školské knižnice. Metodické centrum pre školské knižnice svoje **strategické poslanie plnilo** v roku 2021 viacerými spôsobmi a formami.

Odborné konzultácie pre školských knihovníkov

Odborná poradenská a konzultačná služba poskytovaná zriaďovateľom školských knižníc a školským knihovníkom v rámci výkonu odborných knižničných činností (napr. doplňovanie knižničného fondu, odborná evidencia a spracovanie knižničných dokumentov, revízia knižničného fondu, vyradovanie knižničného fondu, organizácia, uchovávanie a ochrana knižničného fondu a poskytovanie knižnično-informačných služieb), pri zriadení, zlúčení alebo zrušení školskej knižnice, pri vyplňovaní výkazu o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01 za rok 2020 vo forme elektronickej pošty (2 744 konzultácií), telefonicky (664 konzultácií) a osobne (4 konzultácie, návštevy v školských knižniciach a návštevy školských knihovníkov odboru SPK).

Priebežná aktualizácia informácií a metodických dokumentov v časti Školské knižnice v rámci webového sídla odboru SPK

Webové rozhranie časti *Školské knižnice* obsahuje aktuálne informácie a metodické dokumenty, ktoré sú adekvátne pre činnosť školských knižníc a ktoré uľahčujú a zefektívňujú prácu školským knihovníkom (<http://www.spkg.sk/?aktuality>). Uvedené **webové rozhranie je rozdelené na kategórie**: *Aktuality, Štatistika školských knižníc, Zriadenie školskej knižnice, Pomôcky pre doplňovanie knižničného fondu, Príručka pre školského knihovníka, Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc, Medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl, Informačná výchova, Podujatia na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti, Príklady dobrej praxe zo školských knižníc, Celoslovenský projekt pre stredné školy Záložka do knihy spája slovenské školy, Česko-slovenský projekt pre základné školy a osemročné gymnáziá Záložka do knihy spája školy, Celoslovenský projekt Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice, Adresár školských knižníc v Slovenskej republike, Kontakty*. Jednotlivé **kategórie sa ďalej členia na podkategórie**. Napríklad kategória *Zriadenie školskej knižnice* sa člení na podkategórie: *Legislatíva, Koncepcia vybavenia školských knižníc, Metodické materiály, Medzinárodné odporúčania, Automatizované knižnično-informačné systémy*.

Vypracovanie a aktualizácia metodických materiálov:

- **Metodické usmernenie č. 1/2021 k povinným evidenciám školskej knižnice**
Dopĺňa a upravuje postup pri povinných evidenciách školskej knižnice v súlade s vyhláškou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 201/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyradovaní knižničného fondu v knižniciach, ktorá bola zriadená v súlade so zákonom o knižniciach a upravuje rozsah požadovaných údajov pre štátne štatistické zisťovanie za rok 2021, ktoré je povinná škola ako spravodajská jednotka v zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov poskytnúť ministerstvu školstva. Jeho súčasťou je päť vzorových materiálov na vedenie evidencie používateľov, absenčných výpožičiek, prezenčných výpožičiek, vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí a denného zápisu o činnosti školskej knižnice.
- **Metodické usmernenie č. 2/2021 pre školské knižnice k zápisu knižničných dokumentov do prírastkového zoznamu**
Dopĺňa postup pri zápise knižničných dokumentov do prírastkového zoznamu školskej knižnice v súlade so zákonom o knižniciach a s vyhláškou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 201/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyradovaní knižničného fondu v knižniciach.

- **Metodický pokyn Oznam o štátnom štatistickom zisťovaní v oblasti školstva za rok 2020 – Výkaz o školskej a akademickej knižnici Škol (MSVVS SR) 10 – 01 a ďalšie doplňujúce informácie**
Obsahuje podrobnosti o zbere štatistických údajov o školskej knižnici a doplňujúce informácie k vykazovaniu štatistických údajov za oblasť knižničného fondu, používateľov, výpožičiek a služieb, doplňajúcich ukazovateľov, informačných technológií, zamestnancov knižnice, hospodárenia a siete knižníc za kalendárny rok 2020.
- **Metodický pokyn k povinnému uzatvoreniu odbornej evidencie v školskej knižnici za rok 2021**
Obsahuje podrobnosti pri uzatvorení povinných evidencií školskej knižnice v súlade s platnými právnymi predpismi za kalendárny rok 2021 a pri štátnom štatistickom zbere informácií ministerstvom školstva o školskej knižnici za rok 2021. Jeho súčasťou sú dve prílohy. Prvou prílohou je *Vzor záznamu o uzatvorení a autorizácii čiastkového prírastkového zoznamu v elektronickej podobe, ktorý viedla Školská knižnica Základnej školy v Ábelovej*. Druhou prílohou je *Vzor záznamu o uzatvorení a autorizácii čiastkového zoznamu úbytkov v elektronickej podobe, ktorý viedla Školská knižnica Základnej školy v Ábelovej*.
- **Metodický materiál Webový register pre zber štatistických údajov o školskej knižnici za rok 2021**
Bol vypracovaný pre potreby CVTI SR, ktoré vykonávalo adresný zber štatistických údajov o 1 531 školských knižniciach za rok 2021.
- **Metodický materiál Kalendár vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí metodického centra Slovenskej pedagogickej knižnice pre školské knižnice**
Obsahuje prehľad o organizovaní národných a medzinárodných vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí určených na skvalitnenie činnosti školských knižníc a podporu čítania v základných školách, v stredných školách a v školských knižniciach v roku 2021.
- **Elektronická metodická báza Automatizované knižnično-informačné systémy** – aktualizovaná
Obsahuje históriu, zloženie modulov, základné technické a komunikačné zabezpečenie, cenník pre školské knižnice a referencie o vhodných automatizovaných knižnično-informačných systémoch pre školské knižnice. Sú to tieto automatizované knižnično-informačné systémy: Biblib, Clavius, KIS MaSK, Profilib, Tritius.
- **Metodický materiál Podujatia na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti** – aktualizovaný
Obsahuje prehľad príkladov na realizáciu rôznych foriem a metód individuálnej alebo kolektívnej práce s používateľmi školskej knižnice. Osobitne sú v ňom uvedené projekty metodického centra pre školské knižnice zamerané na podporu čitateľskej gramotnosti a zvlášť projekty iných subjektov. Uvedený materiál je vhodný aj pre základné školy a stredné školy, ktoré majú len kabinetné zbierky, pretože účasť v niektorých projektoch nie je podmienená zriadením a činnosťou školskej knižnice.

- **Elektronická metodická báza podujatí *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc***
Register slúži ako úložisko metodickej bázy podujatí zameraných na **podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania žiakov základných škôl a stredných škôl**, ktoré zorganizovali školské knižnice. Jeho cieľom je ponúknuť školským knihovníkom praktické námety a zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných podujatí. Metodická báza podujatí je priebežne doplňovaná **metodickými listami** podujatí, ktoré na princípe dobrovoľnosti vypracúvajú školské knižnice. V rámci nej sa zvlášť nachádzajú námety pre základné školy, námety pre stredné školy a súťaže. K 31. decembru 2021 bolo zverejnených 71 metodických listov.
- **Elektronická metodická báza podujatí *Príklady akcií informačnej výchovy***
Register slúži ako úložisko metodických listov pre organizáciu vzdelávacích akcií zameraných na podporu zvyšovania úrovne informačnej výchovy. Jeho cieľom je ponúknuť školským knihovníkom a učiteľom praktické námety a zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných akcií. V súčasnosti obsahuje práce študentiek 1. ročníka magisterského štúdia v študijnom programe *Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie* Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave realizované v školskom roku 2017/2018 pod vedením prof. PhDr. Oľgy Zápotočnej, CSc. Počas roka 2021 nebola doplnená novými metodickými listami.
- **Propagačný leták *Štruktúra webu časti Školské knižnice v rámci Slovenskej pedagogickej knižnice*** – aktualizovaný
Obsahuje mapu webového sídla Slovenskej pedagogickej knižnice – časti *Školské knižnice*, a to rozdelenie od kategórií na najvyššej úrovni cez kategórie na nižších úrovniach až po konkrétne dokumenty.
- **Metodický pokyn pre vyplňovanie štatistického výkazu o školskej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01 určeného pre automatizované spracovanie s účinnosťou od 1. septembra 2021 a aktualizácia uvedeného štatistického výkazu**
Oba materiály boli aktualizované o nové skutočnosti (vyradenie konkrétnych štatistických ukazovateľov, ako boli napr. vykazovanie počtu evidovaných knižničných jednotiek z odbornej literatúry a z krásnej literatúry, vykazovanie počtu používateľov podľa kategórií pedagogickí a odborní zamestnanci a žiaci, vykazovanie počtu návštev fyzických osôb v školskej knižnici, vykazovanie počtu výpožičiek podľa členenia literatúry – zvlášť odbornej literatúry a zvlášť krásnej literatúry, počtu výpožičiek periodík, počtu výpožičiek audiovizuálnych a elektronických dokumentov, počtu výpožičiek špeciálnych dokumentov, vykazovanie MVS iným knižniciam, vykazovanie MVS z iných knižníc, vykazovanie počtu bibliografií a rešerší, vykazovanie celkovej plochy knižnice v m², vykazovanie akcií informačnej výchovy, vykazovanie počtu počítačových staníc v knižnici, vykazovanie počtu počítačových staníc prístupných používateľom s pripojením na internet, vykazovanie webovej stránky knižnice, vykazovanie počtu zamestnancov knižnice s prihliadnutím zvlášť na VŠ knihovnícke vzdelanie a zvlášť na SŠ knihovnícke vzdelanie, vykazovanie finančných nákladov na činnosť školskej knižnice a vykazovanie mzdových nákladov) na základe spolupráce s ministerstvom školstva a CVTI SR.

- **Adresár regionálnych knižníc poskytujúcich metodickú pomoc pre školské knižnice** – aktualizovaný

Obsahuje údaje o regionálnych knižniciach v rámci Slovenskej republiky, ktoré majú právo poskytnúť metodickú pomoc a poradenské služby školským knižniciam a upozorňovať ich na nedostatky v poskytovaní knižnično-informačných služieb. Samotné údaje sú rozdelené do nasledujúcich častí: názov samosprávneho kraja, názov a adresa knižnice, webové sídlo knižnice, meno kontaktnej osoby, telefónne číslo a elektronická adresa.

- **Adresár školských knižníc v Slovenskej republike** – aktualizovaný

Obsahuje 19 identifikačných údajov o zriadených školských knižniciach v súlade s platnou legislatívou, a to: *kód školy, evidenčné číslo v Zozname knižníc Slovenskej republiky, názov školskej knižnice, názov školy, mesto/obec, ulica, PSČ, predvoľba, telefón, štatutárny orgán školy/riaditeľ školy, email školy, vedúci školský knihovník, email vedúceho školského knihovníka, webové sídlo školy, názov knižnično-informačného systému, rozvojový projekt ministerstva školstva „Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc“, kód okresu, druh školy, forma zriaďovateľa*. V sledovanom období sa aktualizoval v mesačných intervaloch, a to na základe zaslaných formulárov (kópií) o zriadení školských knižníc a oznamov (kópií) o zrušení školských knižníc zákonným spôsobom, na základe spolupráce s oddelením štatistiky a služieb CVTI SR. Na základe spolupráce s ministerstvom kultúry bola v mesiaci október 2021 vykonaná vzájomná kontrola zaslaných písomností zriaďovateľmi školských knižníc do **Zoznamu knižníc Slovenskej republiky** a do **Adresára školských knižníc v Slovenskej republike**, a to buď vo forme oznamu o zrušení školskej knižnice v súlade s platnou legislatívou, alebo vo forme vyplneného formulára o zriadení školskej knižnice. Následne boli vykonané potrebné zmeny v oboch dokumentoch. Adresár školských knižníc v Slovenskej republike je sprístupnený verejnosti na webovom sídle odboru SPK (www.spgk.sk), a to v časti Školské knižnice, a na informačnom portáli InfoLib, takisto v časti Školské knižnice.

- **Zorganizovanie 15. medzinárodnej konferencie Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl**

Medzinárodná konferencia *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl* sa konala 9. septembra 2021 pod záštitou **ministerstva školstva** pri zachovaní platných hygienických opatrení proti šíreniu vírusu COVID-19. Zúčastnili sa jej zástupcovia ministerstva školstva a zástupcovia pedagogickej a knihovníckej verejnosti zo Slovenskej republiky a z Českej republiky (59 účastníkov). Cieľom medzinárodnej konferencie bolo charakterizovať špecifiká a úskalia činnosti školských knižníc, odovzdať si praxou overené dobré skúsenosti, vzájomne sa obohatiť o nové podnetné informácie a prehĺbiť úspešnú spoluprácu medzi slovenskými a českými odborníkmi z pedagogickej a knihovníckej oblasti. Medzinárodná konferencia prezentovala súčasný stav školských knižníc v základných školách a stredných školách, inšpirujúce národné a medzinárodné projekty zamerané na podporu kreatívneho čítania žiakov v slovenských a českých základných školách a osemročných gymnáziách, poznatky o celoštátnom reprezentatívnom prieskume detí zameranom na čítanie kníh počas pandémie COVID-19 v Českej republike, informácie o úlohe učiteľa ako aktívneho podporovateľa čítania a vplyve rodinného prostredia na vzťah detí ku knihám a k čítaniu všeobecne. Rovnako prezentovala aj moderné knižničné podujatia zamerané na podporu čítania žiakov. Súčasťou medzinárodnej konferencie bolo aj ocenenie víťazov 16. ročníka celoslovenského projektu

Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc.

- **Príprava, realizácia a vyhodnotenie 12. ročníka česko-slovenského projektu pre základné školy a osemročné gymnáziá *Záložka do knihy spája školy***

V októbri, v Medzinárodnom mesiaci školských knižníc 2021, sa **107 234 žiakov z 934 základných škôl a osemročných gymnázií zo Slovenskej republiky a z Českej republiky** zapojilo do 12. ročníka česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy* na vyhlásenú tému *Očarujúci svet knižných príbehov, rozprávok a básní*. Česko-slovenský projekt zorganizoval odbor SPK v spolupráci s Knižnicou Jiřího Mahena v Brne s cieľom podporiť rovesnícke čítanie prostredníctvom výmeny záložiek do kníh a nadviazať kontakty medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami. Rovnako jeho zámerom bolo aj poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry a života žiakov v oboch priateľských republikách. Pridanou hodnotou uvedeného česko-slovenského projektu bolo aktívne zapojenie do podpory kreatívneho čítania aj žiakov s mentálnym postihnutím, žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou, žiakov pochádzajúcich zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh. Vyhodnotenie česko-slovenského projektu je sprístupnené na webovom sídle odboru SPK (www.spgk.sk), a to v časti *Školské knižnice*, link Česko-slovenský projekt Záložka do knihy spája školy, a na webovom sídle Knižnice Jiřího Mahena v Brne (www.kjm.cz).

- **Príprava, realizácia a vyhodnotenie 10. ročníka celoslovenského projektu pre stredné školy *Záložka do knihy spája slovenské školy***

V októbri sa takisto pri príležitosti Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2021 zapojilo **8 495 žiakov zo 170 stredných škôl do 10. ročníka celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*** na vyhlásenú tému *Významné osobnosti slovenskej literatúry – Pavol Országh Hviezdoslav (100. výročie úmrtia) a Božena Slančíková-Timrava (70. výročie úmrtia)*. Celoslovenský projekt zorganizoval odbor SPK s cieľom podporiť rovesnícke čítanie a rozvoj informačných schopností, zručností a návykov žiakov stredných škôl a umožniť školám kreatívnu formou oživiť vyučovanie. Pridanou hodnotou celoslovenského projektu bolo nielen spestrenie vyučovacieho procesu, podpora medzipredmetových vzťahov, ale aj podpora štúdia osobností a diel slovenského realizmu a spoločné pripomenutie si 100. výročie úmrtia Pavla Országha Hviezdoslava a 70. výročie úmrtia Boženy Slančíkovej-Timravy v školských komunitách. Rovnako jeho bonusom bolo nadviazanie nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami a rovesníkmi zo všetkých kútov Slovenska. Vyhodnotenie celoslovenského projektu je sprístupnené na webovom sídle odboru SPK (www.spgk.sk), a to v časti *Školské knižnice*, link Celoslovenský projekt Záložka do knihy spája slovenské školy.

- **Príprava, realizácia a vyhodnotenie 17. ročníka celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc***

Pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc 25. októbra 2021 sa **158 školských knižníc** v základných školách, stredných školách a spojených školách s celkovým počtom **25 973 účastníkov** z radov žiakov, pedagogických zamestnancov a nepedagogických zamestnancov zapojilo do 17. ročníka celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* na vyhlásenú tému *Radostná podpora*

zážitkového učenia školskou knižnicou. Záštitu nad celoslovenským projektom prevzalo **ministerstvo školstva**. Cieľom celoslovenského projektu bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, k školskej knižnici, čítaniu a poznávaniu nového. Prvým siedmim víťazom celoslovenského projektu venovalo Metodicko-pedagogické centrum **knižné publikácie v celkovej hodnote 2 000 €**. Partnermi celoslovenského projektu boli: **Klub mladých čitateľov Albatros** (www.kmc.sk), **Vydavateľstvo Tatran** (www.slovtatran.sk), **ŠEVT, a. s.**, (www.sevt.sk/firstnews), **Knižná edícia pre malých čitateľov Stonožka** (www.stonozka.sk) a **Knižná edícia pre mladých čitateľov YOLI** (www.yoli.sk). Uvedení partneri spoločne darovali ďalším piatim oceneným školským knižniciam **knižničné publikácie** v celkovej hodnote **610 €**. Vyhodnotenie celoslovenského projektu je sprístupnené na webovom sídle odboru SPK (www.spgk.sk), a to v časti *Školské knižnice*, link Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice.

- **Príprava a realizácia dvoch celoslovenských online odborných seminárov zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školských knižníc**

Oba celoslovenské online odborné semináre zorganizovalo metodické centrum pre školské knižnice v dňoch 22. mája 2021 a 27. mája 2021 pre **274 účastníkov**, z ktorých najväčšie zastúpenie mali školskí knihovníci zo základných škôl a stredných škôl. V rámci doobedňajšieho programu odznela obširna prednáška metodičky z metodického centra pre školské knižnice na tému *Povinné odborné evidencie a ďalšie evidencie školskej knižnice*. V rámci poobedňajšieho programu boli prezentované štyri automatizované knižnično-informačné systémy (Tritius, Biblib, KIS MaSK, Profilib), ktoré využívajú školské knižnice.

- **Vyhodnotenie plnenia Uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 620/2014 týkajúceho sa Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020: vyhodnotenie za rok 2020**

Materiál bol vypracovaný pre potreby ministerstva školstva a obsahoval vyhodnotenie plnenia strategických oblastí vyplývajúcich zo Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020 pre odbor SPK za rok 2020 za sieť školských knižníc.

- **Vyhodnotenie plnenia Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020 za sieť školských knižníc**

Materiál bol vypracovaný pre potreby ministerstva kultúry a obsahoval informácie za oblasť školských knižníc do **Komplexnej správy o stave Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020**.

- **Prednášková činnosť**

V rámci prednáškovej činnosti boli odprezentované metodičkou z metodického centra pre školské knižnice **tri prednášky**. Prvé dve prednášky s rovnakým názvom *Povinné odborné evidencie a ďalšie evidencie školskej knižnice* odzneli na celoslovenských online odborných seminároch zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školskej knižnice. Tretia prednáška bola prezentovaná pod názvom *Analýza stavu školských knižníc za rok 2020 a projekty na podporu čítania* na 15. medzinárodnej konferencii *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl* v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Jej jadro tvorili informácie

o činnosti školských knižníc a aktivitách metodického centra pre školské knižnice v roku 2020.

- **Publikačná činnosť**

Informácie o činnosti školských knižníc, projektoch na podporu čítania žiakov základných škôl a stredných škôl a aktivitách metodického centra pre školské knižnice boli publikované v domácich a zahraničných elektronických periodikách (napr. *Knižnica, Bulletin SAK, Čtenář*), v elektronickom zborníku (napr. *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*) a iných elektronických médiách. Celkovo bolo publikovaných **13 článkov**.

- **Propagačná činnosť**

Činnosť školských knižníc, projekty na podporu čítania žiakov základných škôl a stredných škôl a aktivity metodického centra pre školské knižnice boli propagované v **slovenských printových a elektronických médiách** (napr. informačný portál ministerstva školstva, informačný portál *InfoLib*), v **zahraničných printových a elektronických médiách** (napr. informačný portál Národnej knižnice Českej republiky, konkrétne elektronická konferencia *Dršina*) prostredníctvom tlačových správ a rôznych článkov.

- **Edičná činnosť**

Edičná činnosť spočívala v zostavení a vydaní elektronického zborníka z **15. medzinárodnej konferencie *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*** v počte 150 kusov. Koncom septembra a začiatkom októbra 2021 bol zborník distribuovaný štátnym inštitúciám v súlade s platnou legislatívou a všetkým účastníkom medzinárodnej konferencie. Zborník je sprístupnený vo formáte pdf aj širokej verejnosti na webovom sídle odboru SPK (www.spgk.sk), a to v časti *Školské knižnice*, link Medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl.

- **Členstvo v pracovnej komisii**

Metodička z metodického centra pre školské knižnice bola členkou a zároveň aj predsedníčkou **odbornej komisie Fondu na podporu umenia pre hodnotenie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov z FPU pre Program 5.1.3 Podujatia, vzdelávacie aktivity a odborná činnosť knižníc a Program 5.1.4 Akvizícia knižníc**.

ZHRNUTIE

Na základe uvedených skutočností, ako boli **rozdielne platné podmienky pre poskytovanie knižnično-informačných služieb školských knižníc** v rokoch 2020 a 2021, a to na základe **dodržiavania dôležitých protipandemických opatrení** vydaných vo forme uznesení vlády Slovenskej republiky, vyhláškami Úradu verejného zdravotníctva Slovenskej republiky proti rozšíreniu ochorenia COVID-19 a rozhodnutiami ministra školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, **evidencia zredukovaných štatistických údajov** na základe schváleného inovovaného štatistického výkazu ministerstvom školstva a rovnako aj na základe **analýzy vybraných štatistických ukazovateľov o 1 531 školských knižniciach za rok 2021**, možno stručne konštatovať výrazne **pozitívne zistenia** i pretrvávajúce **negatívne zistenia**.

Za výrazne pozitívne zistenia považujeme:

- **Pretrvávajúci záujem o podporu kreatívneho rovesníckeho čítania, o podporu systematického rozvíjania informačných schopností, zručností, návykov a osobných talentov žiakov a o podporu zvyšovania vzdelanostnej úrovne používateľov** – dokazuje to napríklad zapojenie **1 262** slovenských a českých základných škôl a stredných škôl zo Slovenskej republiky a z Českej republiky s celkovým počtom **141 702** žiakov, pedagogických a nepedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov a rodičov žiakov do troch projektov, ktoré organizovalo metodické centrum pre školské knižnice na podporu kreatívneho čítania.
- **Zreteľnú angažovanosť samotných zriaďovateľov školských knižníc a školských knihovníkov na prevádzke a činnosti svojich školských knižníc, ktorí si uvedomovali prínos poskytovania kvalitných knižnično-informačných služieb „živej“ školskej knižnice nielen pre zvyšovanie úrovne vzdelania všetkých členov školskej komunity a kvality ich života, ale aj pre dobro celej spoločnosti** – dokazuje to aktívne využívanie odborného poradenstva a konzultačnej služby metodickým centrom pre školské knižnice pri výkone odborných knižničných činností a pri organizovaní vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí zameraných na jazykovú kultúru a čitateľskú gramotnosť používateľov v celkovom počte **3 412 odborných konzultácií** a rovnako aj **aktívna účasť 274 zriaďovateľov školských knižníc a školských knihovníkov** na dvoch celoslovenských online odborných seminároch zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školskej knižnice, ktoré zorganizovalo metodické centrum pre školské knižnice.
- **Aktívne využívanie rôznych foriem financovania činnosti školských knižníc zriaďovateľmi školských knižníc** – dokazuje to zapojenie sa do výziev na predkladanie projektov financovaných zo štrukturálnych fondov Európskej únie, výziev ministerstva školstva, výziev rôznych občianskych združení a nadácií, poprípade získanie finančných prostriedkov od rodičovských združení.

Za negatívne zistenia a zároveň oblasti vyžadujúce zlepšenie považujeme:

- **Nízku úroveň elektronizácie vnútorných knižničných procesov, kooperácie a výmeny informácií s inými knižnicami a aplikácie informačných a komunikačných technológií** – dokazujú to zistenia, že približne 64 % školských knižníc nevlastní alebo nepracuje s automatizovaným knižnično-informačným systémom a 94 % školských knižníc nemá vystavený online katalóg na internete buď z dôvodu, že školská knižnica nevlastní knižnično-informačný systém, alebo v prípade jeho vlastníctva má iný dôvod na jeho nevystavovanie (napr. nespracovanie celého knižničného fondu alebo aj nezakúpenie webového katalógu).
- **Nízku úroveň zabezpečenia odborných knižničných činností školských knižníc** – dokazujú to zistenia z predchádzajúcich štatistických období. Prvým hlavným dôvodom je, že funkciu školského knihovníka vykonávali predovšetkým učitelia slovenského jazyka a literatúry, a to popri vyučovaní ako činnosť súvisiacu s výchovno-vzdelávacou činnosťou učiteľa, alebo vychovávateľa, z ktorých približne 97 % bolo bez odborného knihovníckeho vzdelania. Druhým hlavným dôvodom je, že

mnohé školy vo svojich rozpočtoch (v takzvanom normatívnom financovaní) nevyčlenili finančné prostriedky na mzdové ohodnotenie školského knihovníka.

Výber dôležitých vykázaných štatistických údajov o činnosti školských knižníc pred pandémiou koronavírusu a po druhom roku pandémie koronavírusu

Pre zaujímavosť uvádzame výber dôležitých vykázaných štatistických údajov 1 540 školskými knižnicami **pred pandémiou koronavírusu** a vykázanými štatistickými údajmi 1 531 školskými knižnicami **po druhom roku pandémie koronavírusu** (tabuľka 13). Na základe súhrnných dát môžeme konštatovať, že protipandemické opatrenia sa výrazne premietli jednak v **obmedzenom prístupe ku klasickému knižničnému fondu**, čo sa následne prejavilo v nízkom počte výpožičiek knižničných dokumentov v školskej knižnici a výpožičiek knižničných dokumentov mimo priestorov školskej knižnice (**-45,13 %**), a takisto v **obmedzenom poskytovaní ostatných knižnično-informačných služieb**, čo sa zase prejavilo najmä v nízkom počte zorganizovaných vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí (**-62,40 %**). V dôsledku pandémie koronavírusu **nemohli byť teda uspokojené všetky informačné potreby, požiadavky a záujmy ich používateľov**.

Na druhej strane sa proces skvalitňovania úrovne zabezpečenia činnosti školských knižníc výrazne prejavil najmä v **doplňovaní kvalitného knižničného fondu**, čoho dôkazom je vysoký ročný prírastok knižničného fondu (**+98,57 %**) vďaka vysoko zvýšeným finančným nákladom na jeho nákup (**+153,87 %**), a v **očiste knižničného fondu** od takzvaných mŕtvych knižničných dokumentov (nevyužívaných alebo veľmi málo využívaných knižničných dokumentov), ktoré najmä nezodpovedali odbornej špecializácii školskej knižnice, boli multiplikátom alebo duplikátom knižničného dokumentu, čo zase dokazujú úbytky knižničných jednotiek (**+153,87 %**).

Tabuľka 13 Výber dôležitých štatistických údajov o činnosti školských knižníc v rokoch 2019 a 2021

Ukazovateľ	2019	2021	Nárast/pokles
Ročný prírastok knižničného fondu	92 960	184 596	+98,57 %
Úbytky knižničných jednotiek	65 748	95 386	+45,08 %
Výpožičky	1 330 539	730 130	-45,13 %
Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia	23 444	8 814	-62,40 %
Finančné náklady na nákup knižničného fondu (€)	336 536	854 380	+153,87 %

OPATRENIA

Návrh opatrení na skvalitnenie úrovne zabezpečenia činnosti školských knižníc:

- každoročne realizovať rozvojový projekt ministerstva školstva ***Čítame radi***, ktorého prioritou je podpora a rozvíjanie čitateľskej gramotnosti prostredníctvom doplňovania kvalitného knižničného fondu,
- pripraviť rozvojový projekt napríklad s názvom ***Elektronizácia školských knižníc***, ktorý by bol zameraný na skvalitnenie, modernizáciu a ďalší rozvoj školských knižníc v oblasti automatizácie vnútorných knižničných procesov, kooperácie a výmeny

informácií s inými knižnicami, aplikácie informačných a komunikačných technológií s cieľom rozšíriť a skvalitniť dostupný a efektívny prístup k informačným zdrojom a knižnično-informačným službám. Jeho súčasťou by mali byť aj vyčlenené finančné prostriedky napríklad na pokrytie nákladov na obnovu alebo servis automatizovaných knižnično-informačných systémov, nákup nových počítačov, tlačiarňí a čítačiek čiarových kódov,

- vytvoriť **podmienky pre vzdelávanie školských knihovníkov**, aby získali vedomosti a zručnosti potrebné pri výkone odborných knižničných činností,
- vytvoriť **podmienky na finančné odmeňovanie práce školského knihovníka** v rámci normatívneho financovania školy,
- využívať **viacdrojové financovanie činnosti školských knižníc** s cieľom zvýšiť efektívnosť knižničných činností, udržiavať kvalitný knižničný fond, rozvíjať dostatočne dostupný a efektívny prístup k informačným zdrojom a knižnično-informačným službám, rozvíjať čitateľskú gramotnosť a realizovať informačnú výchovu žiakov základných škôl a stredných škôl.

ZÁVER

Vychádzajúc z uvedených skutočností môžeme konštatovať, že školská knižnica je bezpečným a priateľským miestom, kde sa môžu všetci jej používatelia bezstarostne stretávať, rozvíjať svoje kognitívne a sociálne zručnosti, osobné talenty a nachádzať svoje jedinečné záľuby. Takisto školská knižnica pomáha žiakom efektívnejšie sa učiť a učiteľom lepšie učiť. Rovnako napomáha spestriť a oživiť vyučovacie hodiny prostredníctvom aplikovania rôznorodých metód a foriem individuálnej alebo skupinovej práce s klasickými alebo elektronickými informačnými zdrojmi. Zároveň zábavným a inšpiratívnym spôsobom motivuje jej používateľov ku kreatívnemu čítaniu, rozvíja ich svet fantázie a predstavivosti, kultivuje ich jazykový prejav a rozširuje slovnú zásobu.

Pridanou hodnotou školskej knižnice je, že jej používatelia, najmä z radov žiakov, sa môžu aj individuálne obracať na školského knihovníka, keď potrebujú pomoc pri vyhľadávaní informácií a informačných zdrojov pri riešení školských úloh alebo školských projektov, alebo rozvíjaní svojich záľub. Výhodou je, že školský knihovník pri častej interakcii so žiakmi vie, čo ktorý žiak rád číta, o aké témy sa zaujíma a aká je jeho úroveň čítania. Na základe toho môže adresnejšie pracovať s jednotlivými používateľmi a odporučiť im vhodné knihy.

Odbornú pomoc školských knihovníkov taktiež využívajú pedagogickí zamestnanci pri organizovaní doplnujúcich čitateľských aktivít k preberanému učivu alebo v rámci účasti v školských, národných alebo medzinárodných projektoch. Uvedené tvrdenie môžeme ilustrovať napríklad na realizácii česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy* a celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*, ktoré na jednej strane umožňujú slovenským a českým učiteľom, školským knihovníkom, vychovávateľom a odborným zamestnancom (napr. špeciálnym pedagógom a školským psychológom) zábavnou a hravou formou získať žiakov zo základných škôl a stredných škôl pre čítanie a poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry, regionálnych zvykov či života žiakov v oboch republikách. Na druhej strane zase oba uvedené projekty poskytujú žiakom možnosť výberu

kníh podľa ich čitateľských záujmov, nenútene sa rozprávať o prečítanom a priateľsky odporučiť svojim spolužiakom i rovesníkom z pridelených partnerských škôl tie najzaujímavejšie tituly. Je dôležité poznamenať, že na poznávanie literatúry využívajú školskí koordinátori projektov nielen klasické papierové knihy, ale čoraz viac aj ich filmové spracovanie či dokonca ich zvukové nahrávky vo forme rozhlasových hier alebo audiokníh.

Dobrou správou je, že sa školským knižniciam darí zapájať do inšpiratívnych čitateľských aktivít poväčšine všetkých žiakov školy, teda aj žiakov zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia či žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sa buď stretávajú s malou podporou čítania v rodine, alebo v ich domácom prostredí dokonca absentujú knihy. Zároveň učia žiakov, že ich vzdelávanie bude pokračovať aj po skončení školskej dochádzky. Akcentujú, že vzdelávanie je celoživotný proces, ktorý bude mať vplyv aj na kvalitu ich života.

Záverom sa nádejame, že k plneniu poslania školských knižníc, akým je predovšetkým informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovy a vzdelávania a výchovných a vzdelávacích potrieb, podpora a rozvoj čitateľskej gramotnosti a informačnej výchovy, bude naďalej prispievať aj aktívne využívanie rôznych foriem financovania činnosti školských knižníc zriaďovateľmi školských knižníc napríklad aj zapojením sa do výziev financovaných zo štrukturálnych fondov Európskej únie, výziev ministerstva školstva, výziev rôznych občianskych združení a nadácií, popri prípade získavaním finančných prostriedkov od rodičovských združení, výsledkom čoho bude dopĺňovanie kvalitného knižničného fondu, umožnenie efektívneho prístupu ku klasickým a elektronickým informačným zdrojom a poskytovanie kvalitných knižnično-informačných služieb.

LITERATÚRA

[CENIGOVÁ, Rozália]: Celoslovenské online semináre zamerané na prácu v školskej knižnici. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/celoslovenske-online-seminare-zamerane-na-pracu-v-skolskej-kniznici/>.

CENIGOVÁ, Rozália: Celoslovenské odborné online semináre zamerané na prácu v školskej knižnici. In: *Knižnica*, roč. 22, č. 3 (2021), s. 47 – 51. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2021-04-10]. Dostupné na: https://snk.sk/images/Edicna_cinnost/Casopis_Kniznica/2021/2021_10_04_Kniznica_03_2021_komplet.pdf.

CENIGOVÁ, Rozália: Česko-slovenský projekt Záložka do knihy spája školy / Záložka do knihy spojuje školy. In: *Čtenář*, roč. 73, č. 6 (2021), s. 212 – 213. ISSN 0011-2321.

CENIGOVÁ, Rozália: Čitateľské aktivity školských knižníc v roku 2020. In: *Knižnica*, roč. 22, č. 2 (2021), s. 61 – 72. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2021-07-07]. Dostupné na: https://www.snk.sk/images/Edicna_cinnost/Casopis_Kniznica/2021/2021_07_06_Kniznica_02_2021_komplet.pdf.

[CENIGOVÁ, Rozália]: Kreatívne čitateľské projekty s podporou záložky do knihy. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2021-03-

09]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/kreativne-citateľske-projekty-s-podporou-založky-do-knihy/>.

CENIGOVÁ, Rozália: Online celoslovenský seminár organizovaný pre školské knižnice / Online nationwide seminar organized for School Libraries. In: *Bulletin SAK*, roč. 28, č. 4 (2020), s. 39 – 40. ISSN 1335-7905 [online]. [cit. 2021-13-04]. Dostupné na: http://sakba.sk/wp-content/uploads/2021/02/SAK_2020_4.pdf.

[CENIGOVÁ, Rozália]: Oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc budú 25. októbra 2021 v slovenských školách. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2021-10-22]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/oslavy-medzinarodneho-dna-skolskych-kniznic-budu-25-oktobra-2021-v-slovenskych-skolach/>.

[CENIGOVÁ, Rozália]: 15. jubilejná medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2021-10-09]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/15-jubilejna-medzinarodna-konferencia-skolske-kniznice-ako-informacne-a-kulturne-centra-skol/>.

[CENIGOVÁ, Rozália]: Poznáme už víťazov 17. ročníka celoslovenského projektu „Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2021-10-12]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/pozname-vitazov-17-rocnika-celoslovenskeho-projektu-najzaujimavejsie-podujatie-skolskej-kniznice/>.

CENIGOVÁ, Rozália: *Príručka pre školského knihovníka*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Slovenská pedagogická knižnica, 2018. 229 s. ISBN 978-80-972668-3-7. Dostupné na: <http://www.spgk.sk/?prirucka-pre-skolskeho-knihovnika>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2021-25-08]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/28003-sk/skolske-kniznice-ako-informacne-a-kulturne-centra-skol/>.

CENIGOVÁ, Rozália: 14. medzinárodná konferencia „Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl“ / 14th International Conference „School Libraries as an Information and Cultural centres of Schools“. In: *Bulletin SAK*, roč. 28, č. 4 (2020), s. 19 – 22. ISSN 1335-7905 [online]. [cit. 2021-13-04]. Dostupné na: http://sakba.sk/wp-content/uploads/2021/02/SAK_2020_4.pdf.

[CENIGOVÁ, Rozália]: Vyhlásenie 17. ročníka celoslovenského projektu „Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“ In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2021-20-09]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/vyhlasenie-17-rocnika-celoslovenskeho-projektu-najzaujimavejsie-podujatie-skolskej-kniznice/>.

[CENIGOVÁ, Rozália]: Záložku do knihy si chce znovu darovať takmer 120-tisíc slovenských a českých rovesníkov. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2021-10-20]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/zalozku-do-knihy-si-chce-znovu-darovat-takmer-120-tisic-slovenskych-a-ceskych-rovesnikov/>.

<http://www.kjm.cz>

<https://www.minedu.sk>

<https://www.minedu.sk/podpora-citateľskej-gramotnosti-rozvojovy-projekt-citame-radi/>

<http://www.sevt.sk/firstnews>

<http://www.slovtatran.sk>

<http://www.spgk.sk>

<http://www.spgk.sk/?priklady-akcii-informacnej-vychovy>

<http://www.spgk.sk/?priklady-dobrej-praxe-zo-skolskych-kniznic>

<http://www.stonozka.sk>

<http://www.yoli.sk>

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Rozália Cenigová
Oddelenie Slovenskej pedagogickej knižnice
Odbor podpory neformálneho vzdelávania
Národný inštitút vzdelávania a mládeže
Pracovisko Hálova 6
851 01 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: rozalia.cenigova@mpc-edu.sk